

JOHANNIS NICOLAI,
Antiquit. Professoris & Contubernii Rectoris Tübingens.

TRACTATUS DE CALCARIUM

Usu & abusu, nec non juribus illorum;

Lectu jucundus, utilis & variis antiquitatibus illustratus.

FRANCOFURTI,

Apud GEORG. HENR. ÖHRLINGII,
Typis JOANNIS BAUERI,
Anno 1702.

[illegible]

JOHANNIS NICOLAI,

Antiquit. Professoris & Contubernii Rectoris Tübingens.

TRACTATUS
DE
CALCARIUM
Usu & abusu, nec non juribus illorum;

Lectu jucundus, utilis & variis antiquitatibus illustratus.

FRANCOFURTI,

Apud GEORG. HENR. ÖHRLINGII;
Typis JOANNIS BAUERI,
Anno 1702.

Illustri Baroni, ac Domino,

DOMINO

FRIDERICO

Gottlieb de Löwenstern,
Serenissimi Ducis Würtenbergici
Consiliario gravissimo, nec non
Judicii Aulici Assessori, atque Serenissimæ
Ducissæ junioris Viduæ Præfecto
Aulæ summo;

Domino suo Clementissimo.

Nec non

Generosissimo Domino,

DOMINO

ECKARDO

de Dewitz, Hæreditario in Dabern/ Serenissimi Ducis Würtenbergici Consiliario splendidissimo & Judicii Aulici Assessori, nec non Collegii Illustris Ephoro & Præfecto summo Tübingensi;

Domino suo Clementissimo;

Hunc

Hunc chartaceum tractatum, non aureis literis scriptum, sed nigris excusum,

De

Usu & Abusu Calcarium,
Nec non juribus illorum,
Cum apprecatione
Omnigenæ prosperitatis,
Et voto devoto,
Humillima devotione
Ad pedes Patronorum
Supplicibus gestibus
Subjectissime deponit,
Favorem & Clementiam
Exoptans,
Ut vultu benigno
Et hilari fronte
Accipiatur
Et Clementiæ vestræ

Ra-

Radiis ſolaribus
Illuſtretur.
Opus quidem exiguum,
Interim tamen lectu jucundũ,
Jucundum & utiliſſimum,
Nobilitatis ornamentum
Et ad virtutes incitamentum.
Accipite igitur
Munus oblatum,
Uti Alexander ille Magnus,
Qui hauſtum aquæ benevolis manibus
Oblatum gratum cenſuit;
Quod
Ex pio voto, & ſincero animo
Humillime offerre,
Et Nobilitatibus Veſtris
crum & dedicatum voluit

Autor.

IPsa VETUSTATIS doctæ
penetralia lustras,
Hâc NOVA TE doctum
gloria digna manet.

Ita Excellentissimo novi hujus Tractatus, CALCARIA *è tenebris producentis*, eorumque usum & abusum *doctè delineantis*, *Dn. Authori, novo hoc Eruditionis partu novum Professoris titulum antiquâ fide condecoranti applaudit*

MICHAEL GRASSUS,
U. J. D. Sereniss. Würtenb.
DUCIS Consiliarius & in Univ.
Tübing. Cod. Novell. & Calm.
Sanct. P. P. h. t. Rector.

Præcellentissimo Domino

AUTHORI.

UT quis possit equum brevibus compescere habenis,
Spumanti aut frænum laxius ore dare,
Hoc doceant alii: Tu quis Calcaribus usus,
Dicis, & Antiquis eruis è latebris
Perge sic ex tenebris veterum producere lucem,
Nobilis id FAMÆ nobile } Calcar / Lumen erit.

Pos. l. m. q.

JOH. WOLFGANG Jäger, D. Antistes Eccles. Metrop. & Abbas Maulbronn.

ACer, & ad palmam per se cursurus honoris,
Si tamen hortteris, fortior ibit equus.
Nempe suos stimulos generosis mentibus addit,
Calcar, & in laudes fortius ire jubet,
Ergo igitur, cum de Calcaribus abdita promis,
Hoc ipsum Calcar, quo stimularis, erit.
Perge ita doctrinæ variæ documenta referre,
Unum sit semper Calcar ut alterius.

Hisce differenti de Calcaribus eruditè Authori Excellentissimo, Domino Fautori suo perquàm honorando gratulabundus acclamat

JOH. CUNRADUS KLEMM.
Log. & Metaph. Prof. Ordin.
Stip. Ducal. Ephorus.

ABdita Pieridumq; peragras mente sagaci,
Nec tritas aliis Te juvat ire vias.
Dum modo prisca Tuas manuum velamina curas
Nunc & Calcaris formaque jusque tenent:
Quis Te non miro veterum monumenta labore
A capite ad calcem perdidicisse videt ?
Non Tibi calcar opus: grande est Tibi gloria calcar,
Fructiferæque aliis sedulitatis amor.
Applaudo famæ, quæ sic velocius ibit,
Admotum postquam nunc sibi calcar habet.

Excellentissimo Auctori, Fautori & Amico honoratissimo gratulans scripsit

JOH. EBERHARDUS Rösler, Orat. & Poës. Prof. in Acad. Tübing.

In Nomine Jeſu.

DISQUISITIO De CALCARIUM uſu & abuſu, nec non juribus ipſorum.

CAPUT I.

De Calcarium Etymologia.

§. 1.

Cum paucis abhinc menſibus publicæ luci dederimus tractatulum de *Chirothecarum uſu & abuſu*, i quo varii ritus & conſuetudines mulac jura illarum adducta reenſentur ; jam à manibus ad pees nos conferimus, & quædam de

CALCARIBUS, illorumque usu & abusu, nec non illorum juribus in medium proferre lubet. Speramus itaque hanc materiam Lectoribus non solùm jucundam, sed & utilem fore. Ad hanc autem elaborandam ansam nobis dedit CALCAR illud magnum, quod in *Cimeliarchio Stuttgardiano* unà cum aliis antiquitate conspicuis asservatur, & in tumulo non procul ab ista urbe dicitur repertum. Formâ ferreâ est illud & tanta magnitudine, ut quemvis qui aspexerit hoc, in admirationem rapiat. Quare nobiscum constituimus in hanc materiam inquirere.

§. 2.

Hinc verborum periculum facturi, terminorum verum significatum præmittimus, quippe ad meliorem enucleationem hujus rei Etymologia primum consideranda venit; quapropter etiam hanc m

th

thodum elegimus, viſuri, unde vocabulum CALCAR originem trahat. Ne autem juſto prolixiores ſimus, ſine longioribus ambagibus ad rem ipſam nos accingimus & CALCARIS etymologiam evolvimus.

§. 3.

Quod itaque ad nomen CALCAR attinet, illud à *calce* ortum habet. *Calx* autem hoc loco eſt pars poſterior pedis, quæ Græcis πτέρνα dicitur. *Celſus lib.* 8. *c.* 1. *Os calcis quadam parte ſinuatur, quâdam exceſſus habet & procedentia ex talo recipit, & in ſinum ejus inſeritur, idque ſine medulla durum magisque in poſteriorem partem projectum teretem ibi figuram repræſentat.* Pollux lib. 2. c. 4. *Anterior pars pedis poſt digitos planta* (ταρσὸς) τὸ δὲ ἀπολῆγον τοῦ ποδὸς κατόπιν, πτέρνα, i. e. ea autem pars, qua pes deſinit à tergo, calx dicitur. Planta igitur eſt proverſa pars, calx retrorſa. *lib.* 9. *D.t.*1. *l.* 5. Mu-

la calcem rejecit, & crus agasoni fregit. Rejecit i. e. retro jecit, hinten ausschlagen. Cæterum, quia *calx* est extremum pedis aversi (unde putamus nostrum esse Ferse des Fusses/) ideò *calx* pro fine ponitur. Sic & Græci extremam & imam rerum partem πτέρναν vocant, uti Hebræi עקב & calcaneum & extremitatem, veluti cl. *Johannes Buxtorff. in Lexico Rabbino-Talmudic. fol. m.* 1647. explicat; עֲקֵב עִקְבָּא *Calx, calcaneus, finis*, conf. *Samuel. Bochart. Phaleg. pag. m.* 535.

§. 4.

Calx autem vulgo à *calcando* ducitur; vid. *Thom. de S. Querc. Angl.* sed verbum *calcare* à *calce* maluimus; *Calx* à *callo* meliùs dicitur, nam *calx* est callosior pars pedis & durior, quasi *calo*, hoc est, lignum. Et sic Anglicana vox Keel calcem notat. Affine nonnihil est λὰξ, quod est adverbium, calce, extre-

mo pede, quod est λᾶξις finis, ut exponitur in *Lexic. vet. Græcolat.* Firmo igitur stat talo, quod Calx posterior pars pedis sit, id quod ex probatis scriptoribus probabimus. *Plaut. Mercat.* 22. III. Sequere sis. C. sequor. E. clementer quæso, calces deteris. Idem *Pan.* 9. 71. Quorsum asinus cædit calcibus. *Terent. Eunuch.* 2. 45. Ne tu istas saxe calcibus sæpè insutabis frustra. *Virgil. lib.* 12. *Æneid. Cornipedemque citum ferrato calce fatigat.* Idem *lib.* 5. *Æneid.* Calcemque terit jam calce Diotes.

§. 5.

Hinc de *calce* multæ loquendi formulæ deducuntur, ut, *à capite ad calcem.* Curvata calx. *Sil. Ital. lib.* 16. 76. Ferrata calx *lib.* 13. 34. Et jam ferrata rapiebat calce volantem. Calces rigidi. *Pers. Satyr.* 3. 11. cruentare calce. *Sil. lib.* 17. 110. ferire calce. *Quintil. lib.* 2. *c.* 8. 8. *Ovid.* 3. *Fast.* 151. Petere calce. *Horat.* 2. *serm.* 1. *satyr.* 11.

Aliquando pro *ictu calcis* & percussione pedum plagaque accipitur. *Terent. in Phorm.* nam quæ inscitia est adversum stimulos calces. *Juvenal.* aut dic, accipe calcem, & tam pro calcaneo, quàm percussione modò masculino, modò fæminino genere usurpari solet.

§. 6.

A calce igitur CALCAR equorum & jumentorum stimulus, quod ad calcem alligetur. *Plaut. Asinar.* 12. 118. Calcari quadrupedem agitabo. Germani vocant ein Sporen: *Galli Un Esperon*. Itali *Sporne*. Hispani *Espuela de hierro*. Angli *a spor*. Varie quoque accipitur. CALCAR etiam in gallinis. *Colu-mell. lib.* 8. *c.* 2. 6. Generosissimæque creduntur, quæ quinos habent digitos, sed ita, ne cruribus emineant transversa calcaria. Deinde etiam CALCAR pro impetu sumi

sumitur. *Varro Sesquiulysse*, Ventus suo casu vehementius sufflare & *calcar* admovere. *Nonius*. Verum nos CALCAR hoc loco significare asserimus instrumentum istud radiis seu aculeis ornatum, calci additum ad urgendos equos. Hinc sæpe apud Scriptores legitur, *admovere* calcaria: adhibere calcaria: auferre calcaribus equum. *Sil. lib.* 10. 54. Concitare calcaribus equum. *Liv.* 2. *ab urb.* 27. Subdere calcaria equo. *Ovid.* 2. *de Ponto* 6. *eleg.* 8.

Nil nocet admisso subdere calcar equo.

Idem *lib.* 2. *de arte*; 147. *Liv.* 2. *ab urb.* 84.

§. 7.

Græci CALCAR appellant πλήκτρον. Dor. πλᾶκτρον, calcar galli gallinacei & alitum avium. vide de hac voce *Clement. Alexandr. Strom.*

5. *pag.* 569. Unde πληκτροφόρος calcaria faciens, ein Spormacher/ conf. *Joh. Caspar. Suicer. Lexic. Græc. edit. Tigur.* 1683. quam ob causam hæc vox ad alia quoque transfertur, & πλῆκτρον significat *aculeum* & *calcar*, quo equi vel alia animalia ad cursum celeriorem incitantur. vid. *Euripid.* Similiter CALCAR à *Græcis* κέντρον vocatur, *stimulumq;* notat, qua voce usus *Homer. Iliad.* Ψ 387. Reperitur quoque Act. IX, 5. Descendit autem à κεντέω pungo. Apud *Homerum* etiam legitur κέντω; Hinc κέντωρ *stimulator*, qui pungit, quâ voce *Nonnus* utitur in fæm. Gen. Occurrit etiam 1. *Cor. XV.* 5. *Rom. II.* 23. conf. *Pasor. pag. m.* 381. *Lexic. Græc. ex Budæo aliisq; scriptoribus collectum edit. Basil.* 1563.

§. 8.

Visis vocabulis Græcis ad Arabica progredimur, quæ lingua variis nomi-

nominibus CALCAR denominat. *Schindlerus in Lexico suo Pentaglott. fol. m.* 602. ex Arabico vocat *Calcar* מַחְמָץ *Machmaz.* Plur. מַחָאמִץ *Machimiz* Calcaria, à radice Arabica חמץ *stimulavit bestiam*, *punxit.* Alterum quod ex Arabico citat prælaudatus Schindlerus *fol. m.* 1106. est נחֹס cum ח punctato, significatque *punxit*, *compunxit*, *stimulavit*. Hinc נַחְסָה *nachsa*, *punctio*, quæ fit *calcaribus*, & מנחס *Manchas*, *CALCAR*, *stimulus*, Desumitur autem hæc forma loquendi à serpentibus, quippe ex fide Arabum scribunt, quod serpentes non modo acutam, sed & aculeatam habeant linguam, aut verò rostrum & nasum; & alii quoque scorpionum instar etiam cauda feriant, alii gemino aculeo ex utraque parte pungant. *Alcamus* scriptor Arabicus ejusmodi serpentem describens ita loquitur: *Nichaz serpens*,

In Nomine Jeſu.

DISQUISITIO De CALCARIUM uſu & abuſu, nec non juribus ipſorum.

CAPUT I.

De Calcarium Etymologia.

§. 1.

Cum paucis abhinc menſibus publicæ luci dederimus tractatulum de *Chirothecarum uſu & abuſu,* in quo varii ritus & conſuetudines ſimulac jura illarum adducta recenſentur; jam à manibus ad pedes nos conferimus, & quædam de

CALCARIBUS, illorumque usu & abusu, nec non illorum juribus in medium proferre lubet. Speramus itaque hanc materiam Lectoribus non solùm jucundam, sed & utilem fore. Ad hanc autem elaborandam ansam nobis dedit CALCAR illud magnum, quod in *Cimeliarchio Stuttgardiano* unà cum aliis antiquitate conspicuis asservatur, & in tumulo non procul ab ista urbe dicitur repertum. Formâ ferreâ est illud & tanta magnitudine, ut quemvis, qui aspexerit hoc, in admirationem rapiat. Quare nobiscum constituimus in hanc materiam inquirere.

§. 2.

Hinc verborum periculum facturi, terminorum verum significatum præmittimus, quippe ad meliorem enucleationem hujus rei Etymologia primum considerand venit; quapropter etiam hanc me

thc

thodum elegimus, visuri, unde vocabulum CALCAR originem trahat. Ne autem justo prolixiores simus, sine longioribus ambagibus ad rem ipsam nos accingimus & CALCARIS etymologiam evolvimus.

§. 3.

Quod itaque ad nomen CALCAR attinet, illud à *calce* ortum habet. *Calx* autem hoc loco est pars posterior pedis, quæ Græcis πλέρνα dicitur. *Celsus lib.* 8. *c.* 1. *Os calcis quadam parte sinuatur, quâdam excessus habet & procedentia ex talo recipit, & in sinum ejus inseritur, idque sine medulla durum magisque in posteriorem partem projectum teretem ibi figuram repræsentat.* Pollux lib. 2. c. 4. *Anterior pars pedis post digitos planta* (ταρσὸς) τὸ δὲ ἀπολῆγον τοῦ ποδὸς καλοῦσιν, πλέρνα, i. e. ea autem pars, qua pes definit à tergo, calx dicitur. Planta igitur est proversa pars, calx retrorsa. *lib.* 9. *D. t.* 1. *l.* 5. Mu-

la calcem rejecit, & crus agasoni fregit. Rejecit i. e. retro jecit, hinten ausschlagen. Cæterum, quia *calx* est extremum pedis aversi (unde putamus nostrum esse Ferse des Fusses/) ideò *calx* pro fine ponitur. Sic & Græci extremam & imam rerum partem πτέρναν vocant, uti Hebræi עקב & calcaneum & extremitatem, veluti cl. *Johannes Buxtorff. in Lexico Rabbino-Talmudic. fol. m.* 1647. explicat; עָקֵב עִקְּבָא *Calx, calcaneus, finis*, conf. *Samuel. Bochart. Phaleg. pag. m.* 535.

§. 4.

Calx autem vulgo à *calcando* ducitur; vid. *Thom. de S. Querc. Angl.* sed verbum *calcare* à *calce* maluimus; *Calx* à *callo* meliùs dicitur, nam *calx* est callosior pars pedis & durior, quasi *calo*, hoc est, lignum. Et sic Anglicana vox Keel calcem notat. Affine nonnihil est λὰξ, quod est adverbium, calce, extre-

mo

mo pede, quod est λᾶξις finis, ut exponitur in *Lexic. vet. Græcolat.* Firmo igitur stat talo, quod Calx posterior pars pedis sit, id quod ex probatis scriptoribus probabimus. *Plaut. Mercat.* 22. 111. Sequere sis. C. sequor. E. clementer quæso, calces deteris. Idem *Pan.* 9. 71. Quorsum asinus cædit calcibus. *Terent. Eunuch.* 2. 45. Ne tu istas faxe calcibus sæpè insutabis frustra. *Virgil. lib.* 12. *Æneid. Cornipedemque citum ferrato calce fatigat.* Idem *lib.* 5. *Æneid.* Calcemque terit jam calce Diotes.

§. 5.

Hinc de *calce* multæ loquendi formulæ deducuntur, ut, *à capite ad calcem.* Curvata calx. *Sil. Ital. lib.* 16. 76. Ferrata calx *lib.* 13. 34. Et jam ferrata rapiebat calce volantem. Calces rigidi. *Pers. Satyr.* 3. 11. cruentare calce. *Sil. lib.* 17. 110. ferire calce. *Quintil. lib.* 2. *c.* 8. 8. *Ovid.* 3. *Fast.* 151. Petere calce. *Horat.* 2. *serm.* 1. *satyr.* 11.

Aliquando pro *ictu calcis* & percussione pedum plagaque accipitur. *Terent. in Phorm.* nam quæ inscitia est adversum stimulos calces. *Juvenal.* aut dic, accipe calcem, & tam pro calcaneo, quàm percussione modò masculino, modò fæminino genere usurpari solet.

§. 6.

A calce igitur CALCAR equorum & jumentorum stimulus, quod ad calcem alligetur. *Plaut. Asinar.* 12. 118. Calcari quadrupedem agitabo. Germani vocant ein Sporen: *Galli Un Esperon.* Itali *Sporne.* Hispani *Espuela de hierro.* Angli *a spor.* Varie quoque accipitur. CALCAR etiam in gallinis. *Colu-mell. lib.* 8. *c.* 2. 6. Generosissimæque creduntur, quæ quinos habent digitos, sed ita, ne cruribus emineant transversa calcaria. Deinde etiam CALCAR pro impetu sumi-

sumitur. *Varro Sesquiulysse*, Ventus suo casu vehementius sufflare & *calcar* admovere. *Nonius*. Verum nos CALCAR hoc loco significare asserimus instrumentum istud radiis seu aculeis ornatum, calci additum ad urgendos equos. Hinc sæpe apud Scriptores legitur, *admovere* calcaria: adhibere calcaria: auferre calcaribus equum. *Sil, lib.* 10. 54. Concitare calcaribus equum. *Liv.* 2. *ab urb.* 27. Subdere calcaria equo. *Ovid.* 2. *de Ponto* 6. *eleg.* 8.

Nil nocet admisso subdere calcar equo.

Idem *lib.* 2. *de arte*; 147. *Liv.* 2. *ab urb.* 84.

§. 7.

Græci CALCAR appellant πλῆκτρον. Dor. πλᾶτρον, calcar galli gallinacei & alitum avium. vide de hac voce *Clement. Alexandr. Strom.*

5. *pag.* 569. Unde πληκτροφόρος calcaria faciens, ein Spormacher/ conf. *Joh. Caspar. Suicer. Lexic. Græc. edit. Tigur.* 1683. quam ob causam hæc vox ad alia quoque transfertur, & πλῆκτρον significat *aculeum* & *calcar*, quo equi vel alia animalia ad cursum celeriorem incitantur. vid. *Euripid.* Similiter CALCAR à *Græcis* κέντρον vocatur, *stimulumq;* notat, qua voce usus *Homer. Iliad.* Ψ. 387. Reperitur quoque Act. IX, 5. Descendit autem à κεντέω pungo. Apud *Homerum* etiam legitur κέντω; Hinc κέντωρ *stimulator*, qui pungit, quâ voce *Nonnus* utitur in fæm. Gen. Occurrit etiam 1. *Cor. XV.* 5. *Rom. II.* 23. conf. *Pasor. pag. m.* 381. *Lexic. Græc. ex Budæo aliisq; scriptoribus collectum edit. Basil.* 1563.

§. 8.

Visis vocabulis Græcis ad Arabica progredimur, quæ lingua variis nomi-

nominibus CALCAR denominat. *Schindlerus in Lexico suo Pentaglott. fol. m.* 602. ex Arabico vocat *Calcar* מַחְמַץ *Machmaz*. Plur. מַחָאמַץ *Machimiz* Calcaria, à radice Arabica חמץ *stimulavit bestiam*, *punxit*. Alterum quod ex Arabico citat prælaudatus Schindlerus *fol. m.* 1106. est נחס cum ח punctato, significatque *punxit*, *compunxit*, *stimulavit*. Hinc נַחְסָה *nachsa*, *punctio*, quæ fit *calcaribus*, & מנחס *Manchas*, *CALCAR*, *stimulus*, Desumitur autem hæc forma loquendi à serpentibus, quippe ex fide Arabum scribunt, quod serpentes non modo acutam, sed & aculeatam habeant linguam, aut verò rostrum & nasum; & alii quoque scorpionum instar etiam cauda feriant, alii gemino aculeo ex utraque parte pungant. *Alcamus* scriptor Arabicus ejusmodi serpentem describens ita loquitur: *Nichaz serpens*,

qui non nisi naso pungit, ac si ore careat &c. deterrimum genus est. Nempe نكز *naso vel rostro pungere.* Dultaraphina, *serpentis genus gemino aculeo, quorum unus in naso, alter in cauda est.*

§. 9.

Hinc metaphorice refertur ad CALCAR, quod eo, ceu aculeo boves & equi pungantur. Radii enim *calcarium* equis admoti dolorem afferunt causantque, ut ad cursum incitentur. Refert quoque *Thomas de S. Quercu in Lexic. Etymologico edit. Londinensis,* מנפה Maggaphah *Calcar* significare instrumentum ad calcandum equum. Et hæc de Etymologia *Calcaris* sufficiant.

CA-

CAPUT II.

De Calcarium Synonymia.

§. 1.

CONveniunt cum CALCARIBUS *aculei* & *ſtimuli*, de quibus aliquid in medium proferre, operæ pretium eſſe duximus. Quod igitur ad *aculeum* attinet, tunc vocabulô hoc in inſectis denotatur id, quo pungunt, ut notum eſt in *veſpis*, *apibus*, & *crabronibus*, qui *aculeis* inſtructi ſunt, ut his armis hoſtem depellant. De apibus refert *Ariſtotel. hiſtor. lib. 9. c.* 40. quod injecto aculeo necent maxima quæque animalia. Adeoque ab apibus punctus equus obiit. vid. *Plin. lib. XI. c.* 18. Plura qui legere cupit, evolvat cl. *Samuel. Bocharti Hierozoic. part.* 2. *fol.* 509. *ſeq. edit. Londin.* Unde etiam *Cicero* 2. *Tuſcul.* 91. Apis, inquit, acu-

leum ſine clamore ferre non poſſumus.

§. 2.

Aculeus etiam dicitur quaſi ſpina in foliis aut ſemine quarundam plantarum; unde & herbas aculeatas & folia & ſemina ſæpe legimus. *Plin. lib.* 10. *c.*32. 3. Idem *lib.*12. *c.* 15. 2. Quem quæſo latet aculeos reperiri in arboribus *ſpinoſis, urticis, juniperis aculeatis*, *paliuro* frutice aſperrima & ſpinoſa, pungente & retinente, vulnerante appropinquantes ſibi, & adunco dente comprehendente. Hujus meminit *Agathocles Cicycenus lib.* 3. *rerum patriarum* his verbis: *crebris ramis non nihil ſpinoſis gaudet.* Imò roſa pulcherrima ſpinis & aculeis eſt circumſepta. Quid dicemus de *Acantho* herba ſpinoſa, à qua omnia, quæ aculeos habent, acanthina dicuntur; Unde ſpina ἄκανθα.

Eſt

Est autem (1.) pars acuta in sente communiter dicto, putamus à σπᾷν, quia trahit apprehensa; aut à σπίζειν, quia extenditur in acumen. Hoc est Græcis ἄκανθα ab ἀκῆ i. e. acumine. Germ. Dorn/ quia est aliquid Ϡορὸν, penetrans. (2.) *spina* planta integra, spinosa. (3.) certa quædam species plantæ spinosa, quæ additione aliqua distinguitur, ut *spina acida, acuta, alba.* (4) Spina (per metaphoram figurata) quod in acutum desinit, ut *aculeus* in serpente.

§. 3.

Ejusmodi *aculeos* in fruticibus, herbis & seminibus offendimus. Nam *Oxyacantha* frutex, surgit *ramis aculeatis*, & sepibus faciendis idonea est, ideò & Hagedorn/ quasi Heckedorn. *Carduus* herba aculeata, quæ nobis Disteln vocatur. Herbarum spinosarum men-

tionem facit *Ovid.* 2. *Metam.* 163. Nux castanea sane aculeis ita est munita, ut absque læsione vix tangi possit. Plura qui legere vult de materia hac, evolvat quæso cl. *Johann. Henric. Ursini arboretum biblicum*, & inveniet, quæ desiderio satisfacere poterunt.

§. 4.

Similiter *aculeus* tribuitur hystricibus & erinaceis, teste *Plinio lib.* 8. *cap.*35. scribente: Hystrices generat India & Africa spina contectas ex herinaceorum genere, sed hystrici longiores aculei. Hystrix animal simile erinaceo est aculeis præditum, Germani vocant Stachel-Schwein. Hebræi dicunt *hystricem* & *erinaceum* קִפּוֹד appellari posse, quia aculeis contecta & munita animalia essent. Antiquissimam illam dicimus explicationem, qua קִפּוֹד *Kippod hericius* vel

erinaceus exponitur, cui firmandæ multa faciunt, inprimis Hebræorum sententiæ. קפוד esse *hericium* Hispanica voce R. Nathan explicat ריצו *rizo* vel *erizo*. Italica *Pomarius* ריצ״ון *riccio*, Gallica *R. Selomo* הריצ״ון *herison*, Germanica Elias אינ״ל Igel.

§. 5.

Arabicam linguam si perlustramus قنفذ *Kunphud hericius* seu erinaceus est. Verum etiam monemus, quod قنفذ *Kunphud* præter erinaceum etiam *hystricem* significet. Elucet clare hoc ex *Avicenna*, qui inter species *Kunphud* unum dicit esse montanum, spinas habentem missiles, cujus دلدل *duldul* i.e. *hystrix* nomen proprium. Hinc in *Damire hericii* fœmina vocatur دلدل لم *mater* ام *duldul* i.e. hystricis. Et *duldul* seu *hystrix* definitur عظيم القنافذ *hericius major*.

jor. Et juxta *Algiahid* Duldul & Kanaphido (i. e. hyſtrix & hericii propriè dicti) non aliter differunt, quàm à bubalis boves. Sane hac in parte *Arabes* habuerunt, quos ſequerentur, *Plinium* & *Oppianum*: quorum ille *libri octavi capite XXXV. hyſtrices* expreſſe ponit in *herinaceorum genere*; Hic *lib. 2. Cynegetic. verſ.* 603. echinorum terreſtrium duo genera faciens, alios parvos & imbelles, alios longe majores & circumquaque horrentes. Per majores illos echinos videtur *hyſtrices* intelligere.

§. 6.

Conſtat igitur *hyſtrices* & *echinos* aculeis inſtructos eſſe. *Hericius* enim teſte *Pomario* ſpinis obtegit totum corpus ſuum, facie inter pedes deliteſcente, & aculeos erigit, quibus ut clypeo ſe muniat, & eos lædat, qui violentas manus in eum

injicere

injicere volunt; Quare eum ab omni animalium ſocietate prohibent aculei. Unde factum, ut Græcè χὴρ diceretur. Quantum autem *hyſtrix* echino præſtet, Poëta quidam his verſibus deſcripſit:

Sed non hæc acies ritu ſylveſtris echini
Fixa manet. Crebris propugnat jactibus ultro
Et longe ſua membra regit, tortumque per auras
Evolat excuſſo nativum miſſile tergo.

Et cum *Ion* in *Phænice* apud *Athenæum lib.3. c.13.* rideat herinacei miſeras artes, quod denſo ſub orbe entium corpus tegat, mordere & ultro tangere ignarus jaceat; *hyſtricis* virtus in pugna eum in admirationem ita rapuit, ut vix verba ſatis idonea reperire potuerit, quibus laudes decantet. Videmus hinc & intelligimus animalia aculeis

leis prædita fuisse. Verum satis de aculeis, calcarium Synonymia.

§. 7.

Pergimus ad alterum nomen STIMULUM, quod cum *calcaribus* magnam affinitatem habet. *Stimulus* itaque est fustis acutæ cuspidis, quo rustici boves suppungunt. vid. *Martin. Lexic. Etym. fol. m.* 3755. *Thom. de S. Quercu,* qui Anglice reddit: *a prik, a sting, a spur: also a thing that moveth forvvard.* Ein Ding/ welches zu lauffen verursachet. Descendit à stimulo, quod est pungo, commoveo, concito, incito, impello. *Plaut. Cistell.* 5,4. Per translationem stimulus denotat, quicquid nos pungit & à quo vexamur. Hinc de bonis & malis rebus dicitur. De malis *Lucret. lib.* 4. 245. accipit, scil. de *Veneris* stimulis. *Ovid.* 2. *Fastor.* 156. agitatus stimulis amoris, *Virgil.* 3. *Georg.*

Georg. 42. cæci amoris ſtimulos vocat. *Silius lib.* 7. 103. Invidiæ ſtimulo mentes fodit *Saturnia. Virgil.* 11. *Æneid.* 146. haut mollibus ſtimulis incitat iras. *Lucan. lib.* 2. 65. Movere acres ſtimulos irarum. De laudabilibus accipitur, quando de virtute ſermo, ad quam quaſi calcaribus & ſtimulis incitamur, quod *Stat.* 1. *Achill.* 41. vocat, *dare ſtimulos* laudum i.e. exhortari ad laudes. Ita etiam *ſtimulare currum* legimus apud *Silium lib.* 16. 74.

Nobilis hunc Durius ſtimulabat in æquore currum.

Currum pro equis dixit, quemadmodum *Virgil. lib.* 1. *Georg.* in fine.

§. 8.

Hebræi *ſtimulum* hunc vocant מלמד *Malmad* à verbo למד *diſcere* ſeu *didicit, aſſuefecit*; vid. *Schindleri Lexicon Pentaglott. fol. m.* 948. *Buxtorff.*

torff. Lexic. Rabbino-Talmud. fol. 1144. Hinc originem trahit מלמד *ſtimulus, baculus*, cujus capiti infixum eſt ferrum, quod dicitur דרבן *darban, cuſpis*, qua arator pungit bovem, quaſi docens ipſum arare, uti legitur in *Vajikra Rabba ſect.* 29. *vid.* R. *Maimonid. in Kelim cap.* 9. *in Comment.* Itaque etiam *Talmudica* lingua *ſtimulum bovis* ideò מרדע *marda* dici volunt, quod ſit *juvencum ſcientiam edocens.* Ita habetur in *Vajikra rabba ſect.*29. Quod tamen haudquaquam probamus, quia hujuſmodi compoſitiones apud Hebræos parum uſitatæ ſunt, ſed ab Arabico نزع, quod *pungere, fodicare* eſt, מרע factum pro *ſtimulo.*

§. 9.

Notatu autem dignum eſt, quod *Samgar Judic. III*, 31. ſtimulo boum ſexcentos Philiſtæos percuſ-

ſiſſe

isse legatur. An solus, an per alios
ecerit, nihil interest. Hoc tan-
um notandum, quod stimulus
oum tale instrumentum fuerit,
uspide instructum, cujus subsidio
omines occidi potuerint. Non
nxiè autem quærendum, quomo-
o *cuspis illa* Hebræis dicta, cum
psa sacra Scriptura hujus mentio-
em faciat, 1. *Sam. XIII*, 21. ubi
sraelitæ dicuntur ivisse ad Phili-
:æos לתציב הדרבן *ad aptandum sti-
mulum*, quod R. *Salomo* exponit,
d acuendum caput illius, & *insigen-
um* & constituendum *in conti me-
io*. Itaque דרבן non significat
imuli contum, sed ferrum acu-
eatum conto inditum. vid. *Ope-
s Critic. Tom.* 1. *edit. Francof. fol. m.*
172. Thomas de S. Quercu red-
it Anglicè *the point of a vvea-
m, a spear, or arrovv-head.*

§. 10.

In hoc itaque differunt מלמד &
דרבן.

דרבן. Nam מלמד propriè *contu* eſt, in quem *aculeus* inditur. Quod ad vocabulum דרבן attinet, illud *Hebræis* prorſus ignotum. Ex Arabica tamen lingua origo deduci poteſt, in qua دَرَبَ daraba *acutum eſſe* دَرْبٌ *acutum* دِرْبَةٌ *dirb* & دراب *durab acumen* ſignificat. A ſingulari דרבן *darban* fit plurale דרבנות *darbanoth*, quo *Salomon* eleganter utitur *Eccleſ. XII.* 11. ubi dicta ſapientum ait eſſe *aculeos*.

§. II.

Porrò ab Hebræis CALCARIA nominantur פְּרִישִׁין à pungendo dicta, qua ſignificatione verbum Hebraicè ſumitur יַפְרֵשׁ pungit Proverb. XXIII. 32. ubi R. *Abraham* ſcribit: פָּרָשׁ Eques ſic dicitur בעבור פרישים propter CALCARIA, quæ ſunt in pedibus ejus, quibus equum pungit. Unde

Cha

Chaldaica vox פרש *paras*, *calcar*, *ſtimulus* quo equus ad currendum incitatur. vid. *Schindler. Lexic. Pentaglott. & Bochart. in Hierozoic. fol. m.* 99.

CAPUT III.

De origine CALCARIUM & eorum forma.

§. I.

HActenus varia Calcarium nomina perluſtravimus; nunc ad alia nos conferimus & inquirimus in originem CALCARIUM, quæ quamvis obſcura & dubia, nec accurate definiri poſſit, attamen ex præcedentibus facile conjecturare poſſumus, antiquiſſimam eſſe. Quamprimum enim homines edocti fuerunt agros colere, ſerere, metere & frumenta invenire, eo tempore uſum ſtimulorum ſeu Calcarium repertum eſſe affirma-

affirmamus. Cum enim priſcis temporibus homines glandibus veſcerentur, *Ceres* (uti Poetæ finxgunt) ſemina ſerere docuit, quomodo ſcil. illa ſulcis operâ boum, aratri ſubſidio factis, terræ credenda ſint.

§. 2.

Operæ pretium etiam hoc loco eſſe duximus, paulo uberius de inventione frugum diſſerere. Diximus, quod Poëtæ finxerint, *Cererem* fruges inveniſſe, quam ſententiam pluribus teſtimoniis confirmabimus. *Diodor. Sicul. lib.* 5. *pag.* 336. Ceres frumentum ac ſementem facere homines docuit. *Hygin. fabul. c.* 277. ait: Ceres fruges ſerere & boves domare monſtravit. De hoc invento canit *Virgil. lib.* 1. *Georg. v.* 147.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram

Inſtituit:

Instituit: cum jam glandes & arbuta sacræ
Deficerent sylvæ, & victum Dodona negaret,
Mox & frumentis labor additus.

Cum verò ratio serendi fruges videretur inutilis, nisi & homines subinde essent edocti modum, quo ex aristis excuti posset frumentum, ea propter narratur de *Cerere*, quod rationem triturandi, tundendi & pinsendi excogitaverit. *Callimach. in hym. Cer.*

Pulchrius ut calamos primum sacrosq; maniplos
Stravit aristarum, calcare bovesq; coëgit.

Priusquam autem hoc in actum traducere potuerunt homines, necesse fuit, ut boves jugum ferre sciant, quam artem Cereri adscribit *Ovid. Fast. lib. IV. vers.* 403.

Illa jugo tauros collum præbere coëgit.

Quamobrem singulari instrumento ad opus peragendum incitabantur, quod in scriptura sacra *stimulus* appellatur.

§. 3.

Quid autem STIMULUS fuerit, ex præcedentibus patebit, nempe, fuit aculeus ferreus, baculo inditus, cujus usus ad boves agendos vel in triturando vel aratrum trahendo; hinc מַרְדֵּעַ dictus, quasi docens scientiam, ut norint arare boves. vid. *Buxtorff. Lexic. Rabbinic-Talmudic. fol.m.* 1253. & *fol.* 1539. His ita positis, facile de Origine CALCARIUM conjecturare possumus, quod statim post ejectionem è Paradiso, quo primus homo vel posteri arare didicerunt, STIMULI inventi, quibus boves & equi impellebantur ad opus celerius perficiendum. Confirmant hoc scriptores fide digni, ut *Statius lib.* 1. *Sylvar. vers.* 39.

Ceu stimulis accendat equum.

ad quæ verba celeberr. *Barthius* annotat, quod *Minervæ* simulacrum, in clypeo Medusæ præcisum prætendat caput, ut equum ad cursum incitet, veluti *stimulo* quodam. De *bobus* canit *Tibullus lib.* 1. *eleg.* 1.

Aut stimulo tardos increpuisse boves.

ubi *increpare stimulo* est κεντρίζειν, stimulus ἄκαινα, baculus aculeo præfixus. *Apollon. lib. III. v.* 1326. & inibi Scholia. Idem stimulus, fustis acutæ cuspidis, quo rustici boves suppungunt, quasi *stigmulus* à στιγμὴ punctio: ex στίζω pungo. Calculum his addit album *Bissius in annot. ad Claudian. de raptu Proserpin. edit. Milan. fol. m.* 219. quos *Ovid. lib.* 2. *Metam.* appellat *flagellum*, quo auriga utitur ad concitandos equos, dum solem Phaetonti insinuantem normas regendi equos solaris currus inducens hæc solis ore profatur:

Parce puer stimulis, & fortius utere loris.

§ 4.

Constat itaque ex his, quod *stimulorum* origo sit antiquissima, & illi in eum finem inventi, quo boves & equos incitare possint aurigæ, equites, & aratores. Hinc de *Samgare* res clara, quod *stimulo boum* tot Philistæos occiderit; Nam instrumentum quoque ad se defendendum & alios occidendos aptum erat. Interim tamen nobis obstat *Arabs* Interpres, qui non *stimulo*, sed securi boum i. e. πελέκει βοῶν ἀναιρετικῷ *Samgarem* pugnasse statuit. Quomodo apud *Homerum* βουπλῆγα sumi non pauci volunt. Quibus scilicet visum est ad *Bacchi* decus id pertinere, ut bipenni cesserit potius, quàm stimulo boum. Ita *Samgarem* Arabs *bipenni* maluit instruere, ut non modò commodius,

;, sed etiam honestius pugna-
At ille his sacri scriptoris
io repugnat. Quamvis βȣπλῆγα
ccipiant Græcorum nonnulli,
ppianus, *Halieut. lib. 5. v. 257.*
bipennem volunt; sunt tamen
imi asserentes ejusmodi *stimu-*
fuisse. Quales autem fuerint,
ndit pictura *Circensium* apud
ippum Rubenium Elector. lib. 1. c.
ubi tres pari longitudine ex-
si cubitalem & ultra habuisse
ntur.

§. 5.

Non solùm autem boves &
hisce stimulis pungebantur,
etiam homines. Nam apud
nanos in crucem agendos, qui
icebantur ad eam, non sine
ntione, per viam quoque *sti-*
s agi pungique, in primis quo-
retrospicerent, aut obniteren-
consuevisse testis est *Plaut.*

 Mostell.

Mostell. apud quem conservo servus:

O carnificinum cribrum, quod credo fore,
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si noster huc reveverit senex.

Nec dubitandum, quin milites Romani hoc exercuerint, cum Christum Dominum nostrum in crucem agendum per vias ducerent. De ritu hoc videatur *Justus Lipsius lib. de cruce cap. VI. pag. m.* 40. *edit. Antverp. lib.* 2. *Hoffman. Lexic. Philolog. fol.* 921. Ea res quoque cruciatus loco *Christianis* aliquando fuit. *Victor Uticensis lib.* 1. quos *stimulis ferreis* ad ambulandum urgebant.

§. 6

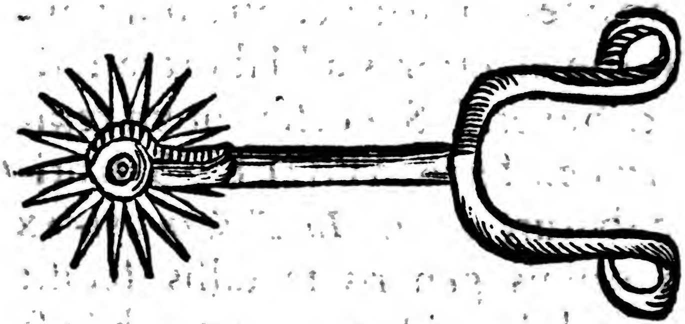
Extra omnem dubitationis aleam quoque ponimus, quod pri-
scis

cis temporibus, antequam ſtimuli ex ferro facti, SPINIS ACUTIS homines uſi fuerint, quarum punctione alacriores ad laborem red diti boves. Succeſſu autem temporis ex ferro ACULEUS fabricabatur, quem *Tubal Kain* artifex in omnis generis metallis feciſſe probabile videtur, cum ab ipſo *Moſe* hujus mentio facta. Arte autem equeſtri inventâ, CALCARIBUS opus fuit, quibus ad curſum incitati fuerunt equi.

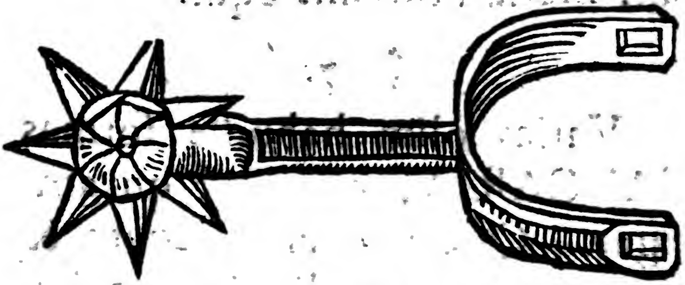
§. 7.

Varias olim habuiſſe formas CALCARIA, nemo eſt, qui ambigat. Quædam enim acuta & ex uno tantum radio ſine aculeo conſiſtebant, quem morem adhuc retinent & obſervant *Turcæ* & *Hungari*. Quædam inſtar rotæ longis quibuſdam radiis & aculeis formabantur, qualem formam nobis

repræſentat CALCAR in Cimeliarchio hoc modo.

Quædam minutis aculeis & radiis inſtar ſtellæ conſpiciuntur, uti Schema appoſitum demonſtrat.

§. 8.

CALCARIA veterum, ſcribit *Olaus Wormius in Muſeo*, ob fabricam & figuram digna ſunt viſu. Primo unum eſt grande, cujus longitudo eſt pedis unius & trium unciarum.

ciarum. Arcus qui calcaneum cingit, octo unciarum cum dimidia, axis seu spina, quæ stellam continet, decem: Stella constat radiis acutis duodecim, & in circumferentia sesquipedem cum dimidia uncia tenet: Partem exteriorem tàm arcus, quàm spinæ exornat litera H. ad morem priscum efformata, corona regia exornata, & appendice ad imum volubili; Novies autem hæc litera reperitur. Centrum stellæ una reliquis grandior ejusdem figuræ occupat. Regis cujusdam *Haraldi* CALCAR fuisse indicare videtur coronatum hocce H. sed cujus præcisè, nostrum non est divinare. Simile plane aliud teneo, magnitudine & figura non discrepans, nisi quod loco literæ H. in iisdem locis extet priscum E. pari modo coronatum, Regem ERICUM an designet, dispiciendum relinquo.

Obſervare in his licet arcum, qui ſtringit calcaneum, majorem non eſſe, quàm ut commode meo quadret: unde colligere datur, nequaquam giganteæ, ſed potius mediocris ſtaturæ hominem fuiſſe, qui illud poſſidebat.

§. 9.

Non minorem ſapit antiquitatem aliud, quod dono clariſſ. Viri D. M. Chriſtiani Longomontani teneo, quod è ruderibus quibusdam ſub terra effoſſum fuit. Arcus, calcaneo cingendo deputatus, in angulum acutum fermè & obliquè dilatatum definit, quà ſpinam capit quatuor pollices excedentem: nec recta linea pedem amplectitur, ſed inclinato utroque brachio ac rurſum elevato, utrinque A. Romanorum effingit. Stella verò, extremitati ſpinæ inſerta, parvula eſt, duodecim interim radiis (quo-

(quorum quidam carie & rubigine consumpti) insignita. Longitudo totius est octo pollicum. Vide figuras *lib.1. monument. Dan. c.7.* Vetustatem etiam quandam præ se fert par, quod à *D. Wichmanno* accepi. Ferreus, qui calcaneum cingit, semicirculus ab interiore parte duplici dotatur fibula, quæ locum, quo pes stringitur, alterâ parte divisum excipere debet: Ab eo stimulus seu processus, qui rotulam aut stellam excipit, derivatus est quinque fermè pollicum longitudine, appendiculam suprà se hamatam habens duorum pollicum. Rotulæ seu stellæ enormes sunt in diametro quinque pollicum, in decem radios divisæ. Intelligimus hinc veteres rationem habuisse radiorum in calcaribus. Quædam enim septem: quædam quinque: quædam plures, uti dictum, radios habebant, & plerum-

que impari numero delectabantur. Quod ad hodiernam CALCARIUM formam attinet, parva illa & radiis parvis formantur, uti experientia docet.

CAPUT IV.

De CALCARIUM Materia.

§. 1.

NUllum dubium, quin materia *calcarium* diversa, & pro diversitate temporis mutata fuerit. Quod ad priscam ætatem attinet, probabile videtur, ex *spinis* vel *lignis acutis* primum STIMULOS, qui loco CALCARIUM erant, confectos fuisse, quibus boves inter arandum impellerentur. Nam hæc ætas sine luxuria & superbia vitam transigebat; ast cum homines luxuriæ & superbiæ operam darent, moresque illorum mutarentur,

tarentur, simul etiam materia CALCARIUM seu *stimulorum* mutata fuit, quæ vel *aurum*, vel *argentum*, vel *æs*, vel *ferrum* erat.

§. 2.

Cum itaque tam varia *stimulorum* vel *calcarium* materia fuerit, meritò disquiritur, quænam inter hæc prædicta metalla prima? Non ignoramus, magnam controversiam esse inter quosdam de hac quæstione; verum si accuratius rem mente volvimus revolvimusque, affirmamus, *ferrum* fuisse primum, ex quo CALCARIA fabrefacta; licet *Æs* antiquius fuisse ferro *Godescalc. Stevvech. in not. ad Veget. de re militar. pag. m.* 340. 341. *edit. Antverp.* 1585. his verbis affirmet: *prius æris erat, quàm ferri usus cognitus*; & in testem provocet *Plin. lib.* 34. *c.* 1. *& seq. Isidor. lib.* 16. Quin & arma pectoralia, ocreas,

galeas ex ære antiquitus factas infinitis innuit locis *Virgil. Serv.* & ipse *Plin. lib.*34. *c.*7. Interim tamen non negamus, CALCARIA antiquitus ex *ære* facta, uti horum copiam nobis exhibent illa in *Cimeliarchio Stuttgardiano* asservata, quæ ex ære constant.

§. 3.

An autem *æs* prius fuerit *ferro*, est id, quod negamus. Nam hoc belli Trojani temporibus & multò ante fuisse in usu patet ex *Homero Iliad.*11. ubi *Pisander* & *Hippolochus Antimachi* filii supplices *Agamemnonem* rogant, ne se interficiat, sed à patre redimi patiatur. Ita enim loquuntur:

Nam pater ampla domi locupletis munera gazæ
Æris & argenti, fulviq; recondidit auri.

Adde *vers. lib.* 7. quos *Alexander* ab

ab *Alexandro lib. Genial. Dier.* 4. c. 15. citat, aliud argumentum tractans, quod si *Hesiodus* de tertio seculo in ἱερ. καὶ ἡμέρ. quod ipse χάλκειον vocat, canit: Τοῖς δ' ἦν χάλκεα &c. his erant ænea quidem arma, æneæque domus; Ære quidem operabantur, nigrum autem nondum erat ferrum: non negat quarto seculo, quod θεῖον nominat, & belli *Trojani* ætate viguit, fuisse usum ferri; neque hîc *Magius* existimare debet, *Hesiodum* de hoc etiam tempore intellexisse, quod de æreo cecinit, licet postea dicat; Νῦν γὰρ γένος ἐστὶ σιδήρεον. Quin & *Ovid. lib.* 1. *Metam.* postremam facit ætatem ferream, in qua sane *Trojana* secula includi putamus, quod illa jam mala in orbem terrarum emanavissent, quæ describit & *Apoll. Argon.* σίδηρον *lib.* 2. nominat: at priora *Trojanis* fuerunt Argonautarum tempora. Ac nescimus,

ſcimus, quàm vere ſcripſerit autor *Schol. Græcor. in lib. 1. Argon. Apoll.* ad illum verſum:

Χαλκείῳ πελέκει κρατεροὺς διέκερσε τένοντας.

Ærea ſecuri validos ſecuit tendines, h.e. cervicem amputavit ſeu collum, reprehendens *Apollonium* commentariis adnotantem, ferrum æs nominatum, cum ignoravit uſum fuiſſe æris ferro nondum reperto, ut & cecinit *Heſiodus*, *Mars* item Græcè à *ferro* Α'ρης dictus. *Mars* verò antiquior *Troja*. Suidas Α'ρης proprie σίδηρος. & *Diodor. Sicul. lib.* 17. *Bibliothec.* Dactylos Idæos ferrum primo excudere adortos, cum à Deorum matre didiciſſent, narrat.

§. 4.

Sed hi Trojanum ſeculum anteceſſerunt, ut & *Chalybes*, per quos, inquit *Ammianus Marcellin. lib.* 22. erutum ac domitum primitus ferrum, quod etiam *Virgilius* teſtatur, qui

qui 1. *Georg.* ita canit: *Et Chalybes nudi ferrum virosaque Pontus.* Quem versum *Cornel. Schrevel. in annot. pag. m.66.* ita explicat: *Chalybes* gens in Ponto, quæ ferrum reperisse dicitur, & *nudi* necessitate operis & propter ferri cædendi studium. Et *lib. 2. Argon. Apoll.* canit, eos ferrum permutasse rebus ad vitam necessariis. *Sed ferrum producentem asperam terram colentes emtionem recipiunt vitæ necessariam.* Hos ab *Homero* in catalogo nominatos ἀλιζῶνες referunt *Stephan. de Urbib.* & *Strabo. lib. Geograph.* 12. longe ab *Alyba*, scriptura videlicet transmutata, longe ex Calyba, qui postea sunt *Chaldæi* nuncupati, & quia *Homerus* adjecit:

ὅθι ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη,

ubi est argenti vena: & *Strabo* quoque adjunxit, ex terra autem metalla, nunc quidem ferri, priùs etiam argenti. Pluribus de his videre est

apud

apud *Nicol. Bissium Comment.* in *Claud. de rapt. Proserpin. fol. m.* 173.

§. 5.

At hi florentes *Trojæ* seculo illustres erant, quanquam nobis dubium non est, hos *Chaldæos* non esse, cum *Historici* & *Geographi Chalybas* ad *Thermodontem* fluvium constituant, & *Ponticam* gentem esse affirment. *Dionysius Afer* in περιηγήσει post *Tibarenos* statuit, *Mosynæcis Xenophon* subjicit. *Plinius* in *Ponticis* locat. *Strabo* juxta minorem *Armeniam*, & *Ptolomæus* tamen in Assyria *Chalybonem* oppidum agnoscit, haut procul ab *Euphrate* & *Chalybonitidem* regionem. Certe qui *Pontum* nunc habitant ferrum *Temir* appellant, ut & *Tartari*, quasi Græca origine, qua τέμνειν dicitur scindere, quod ferri maxime proprium inquit *Scaliger* 107. *Exercit. Cassiodor. lib. var.* 1 *epist.* 30. *pag. m.* 13. *edit. Paris.* 1588. *Belus*, inquit, fer-

ferreum gladium primus produxit, à quo & bellum placuit nominari, si credere dignum est; quin etiam antiquissimus Rex Ægypti *Vulcanus* dicitur apud *Suidam* voce Ἥφαιστος, elaborasse arma bellica & rustica instrumenta. vid. *Athanas. Kircher. Tom.* 1. *Syntagm.* 1. *c.* 10. *pag.* 88. *Oed. Ægypt.* Igne cælitus collato dono fretus armorum fabricationem & victus parandi rationem ostendit. Qui omnes sane Trojanis temporibus fuerunt superiores, & *Plin. lib.* 7. *c.* 56. Cyclopas tradit, qui Trojano seculo sunt vetustiores, fabricam ferream invenisse, adducitque *Hesiodi* testimonium asserentis, *Dactylos Idæos* ferrum in Creta invenisse; hinc illud *Virgil. lib.* 8. *Æneid.*

Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro.

§. 6.

Horum mentionem quoque facit *Claudianus lib.* 1. *de raptu Proserpin.*

pin. verſ 97. - - quod non Cyclopea tela
Stringimus.

tela à *Cyclopibus* fabrefacta, quia hi Vulcaniis circa ferrum officinis exercebantur. Conferatur *Biſſius ad lib.* 1. *Claudian. fol. m.* 173. *edit. Milan.* qui fuſè de his egit. *Clemens Alexandrinus* ex priſcis Græcis *lib.* 1. *Stromat. Cemnim* & *Damnaeum* nominat, qui in *Cypro* primi ferrum invenerint. Ita *Scholiaſtæ* apud *Homer.* ſæpè χαλκὸν pro ferro dici volunt, & ferream haſtam χάλκεον ἔγχος, non æream, interpretantur. Porrò Sacrarum literarum monumentis eſt clarum & certiſſimum, rem antiquiſſimam fuiſſe ferrum, & illud convincit, quod Geneſ. IV. legamus: *Sella* uxor Lamech genuit *Tubalcain*, qui fuit faber in cuncta opera æris ac ferri, quem Joſeph. antiq. *Judaic. c.* 4. artis ferrariæ præceptorem vocat. His ita poſitis aſſerimus, ferrum prius

ære

ære fuiſſe, & ita etiam CALCARIA FERREA. Hujuſmodi etiam erant *ſtimuli*, quibus boves ad curſum incitabantur, qui anſam ad CALCARIA excogitanda, dederunt. Morem hunc milites in bello uſque ad noſtra tempora retinuerunt, nec ſine cauſa; quippe ferrum metallorum duriſſimum & crebro uſu non ita facilè corrumpitur, uti alia. Quare homines hoc metallum elegerunt, quia ipſis ad hanc rem aptiſſimum videbatur.

§. 7.

Succeſſu autem temporis creſcenteque luxu, ab aliis, qui in dignitate conſtituti erant, & ad culmen honoris adſcenderant, ARGENTUM uſurpabatur, ex quo CALCARIA ſibi fieri curarunt à fabris argentariis, qui argentea opera conficiebant, qua voce uſi ſunt

Anaſtaſ

Anastas. Bibliothec. in vita S. Demetrii Martyr. edit. viri doctissimi *Johann. Mabillon. tom.*1. *Analect. pag.* 76. Olim CALCARIA ARGENTEA Scutiferorum erant. Regestum homagiorum Nobilium Aquitaneæ an. 1273. ex *Camera Comput. Paris.* Etsi aliquis eorum non esset miles, debet servire Domino Regi cum caligis albis de scarleto & CALCARIBUS ARGENTATIS. Chron. Franc. ex Bibl. Memiana, quod citat. *Carolus du Fresne in Glossar. edit. Francof. fol. m.* 679. ex quo sequentia recenset: *Nous avons trouvé la bataille contre le plus vaillant escuier, qui onques en son temps chaussa esperons blancs.*

§. 8.

Quidam hominum non contenti argenteis calcaribus, nobiliorem adhuc sibi eligebant materiam,

riam, & hæc erat AURUM, inter metalla primum obtinens locum, quodque omni tempore maximi æſtimatum fuit. Aurum enim omnium metallorum pretioſiſſimum ab aura, hoc eſt, ſplendore dictum; ſeu à Græco ἀυρὸς, quod divitem ſignificat. Ex auro itaque conflata CALCARIA ſunt illa, quæ aureo rutilant ſplendore; Et hoc modo rutilum ſtell'arum fulgorem imitantur. Hinc de *Proſerpina Claudian.lib.*1. canit, quod *ſtellas accenderit in auro.* Nam ſplendor auri eſt ſplendor à ſole participatus; & cum ardor ſyderum nihil aliud ſit, quam ejuſmodi participatus ſplendor, itaque ad effingendas ſtellas aurum delegit. Quare etiam his, qui olim ſingulari virtute præditi erant, tantum AUREA CALCARIA concedebantur, de quibus in ſequentibus. Illud tamen etiam hoc locó ſicco

ſicco ſilentii pede non tranſeundum, quod CALCAR etiam in navibus reperiatur, ubi prora *galea*, quæ lignum præfixum habebat, quo rates hoſtium transfiguntur percuſſæ; vid. *Anonym. hiſtor. Hieroſolym. pag.* 1167. Et hæc de CALCARIUM materia ſufficiant.

CAPUT V.

De CALCARIUM vario uſu in bello equeſtri.

§. 1.

A Bobus, qui ſtimulis agitabantur, translatum fuit CALCAR ad equos, quia Equites his utebantur, ut incitarent illos ad curſum. Hebræis nominantur דָּרְבָנִים & Chaldaicè פרישין à pungendo dicta, *quia his equus aut bos pungitur*. Deſcendit à radice פרש, qua in

in Hiphil הִפְרִישׁ ex uſu Chald. ſignificat *pupugit.* Hinc nomen פָּרָשׁ *Eques*, qui equum pungit CALCARIBUS, quæ in pedibus habet, quibuſque illum ad curſum incitat. Deinde etiam פרשים *Calcaria*, dentes raſtri, quibus palea decutitur. *Eſa.* 28. *v.* 27. Notatu autem dignum, quod פרשים à פרש deducantur, quia hæc & æquitibus & equis conveniunt. Siquidem פרש non ſolùm *equitem*, ſed teſte *Ludovico de Dieu* etiam *Equum* denotat. Sic 1. *Samuel. VIII.* 11. *Filios veſtros capiet, & ponet ſibi in curribus* ובפרשיו *& equis ſuis.* ita 2. *Sam.* 1. 6. *Eſa. XXI.* 7. *cap. XXVIII,* 28.

§. 2.

Arabes equum فرس *pharas* dicunt à *rapiendo*, quod terram rapiat velocitate inceſſus ſui. Ita habetur in libro *Damir*, uti cl. *Bochart.* refert. Ne itaque in-

eptum hoc ab Arabibus dici videatur, probabimus id ex *Martiali ad Priscum lib.* 12. *epigr.* 14. *pag. m.* 665.

Parcius utaris, moneo, rapiente veredo,
Prisce.

Monet Priscum venatione plurimum se oblectantem, ut caute, nec toto equi impetu feras persequatur, si obvia pericula casusque declinare velit. Per rapientem veredum autem intelligit celerem & quasi volantem. Itaque à rapiendo فرس vel ab Ebræo פרש quod primo *equitem* deinde etiam equum significat. *Eques* porro פרש Hebræis dici potuit כ̇בור הפרישים אשר ברגליו à calcaribus quæ sunt in pedibus ejus, uti conjectat *Aben-Ezra* in *Proverb. XXIII* 22. ubi פרש verbum est *pungere* & inde Chaldæis פרש *Peras* CALCAR, STIMULUS.

§. 3

§. 3.

Ad Arabicum فرس alludit Romanum ferus pro equo, cujus meminit *Virgil. lib. 2.*

Inque feri curvam compagibus alvum.

feri i. e. equi. Similiter פרשים *Persæ* Equites dicti ante *Cyrum*, quia etiam *Cuthæi* & *Elymæi* eodem nomine insigniti fuerunt, quorum tamen nec *Moses*, nec libri Regum nomine Persarum unquam mentionem fecerunt. Interim tamen *Persam* vel *Perseum* Equitem interpretantur omnes. Ita Græci postquam artem equitandi didicissent à *Phænicibus*, quos secum adduxerat *Cadmus*, Equites nuncuparunt. Eò TALARIA pertinent, quorum ope per aërem volasse fertur. Talaria sunt CALCARIA, quibus equum impellens & ad cursum incitans avium volaturam æmulatur *Eques.*

§. 4.

His Equos in prælio ad curſus incitabant, quos Hebræi הורות vocabant. Ita Hebræorum *R. Selomo* exponit רקרת הסום *ſaltum equi*, שהיו מרקידים את הסוסים במלחמה i.e. *quia equos in prælio ad ſaltum provocabant*, ſcil. *calcaribus* vel *ſtimulis*, quorum punctione ad curſum intenſiſſimum, ut *R. Levi* explicat, incitabantur equi, ut quaſi ungulis terram ferire videantur. Si itaque ungulæ firmæ, aptiſſimi equi ad curſum, ſi contritæ, nihil valebant. Hinc de equitibus *Siſaræ* fugam capientibus dicitur: Contritæ ſunt & fractæ ungulæ equorum Siſaræ, ita ut nihil valuerint amplius, *quia ſumma contentione currebant, & terram iis feriebant.* Quilibet horum omnem impendebat operam, ut effugere & vitam conſervare poſſet; quare, ut eò celerius prope-

raren

[c]arent, CALCARIBUS utebatur equumque ita impellebat, ut terram fodere dicatur. Ita quoque *Homer.* de equo currente:

Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο κροαίνων.

Currit & abruptis campum ferit
ungula vinclis.

Quod *Oppianus* imitatus sic habet *lib.* 1. Cyneg.

Immensum feriens velocior ungula
campum.

§. 5.

Usus itaque CALCARIUM in prælio maxime necessarius erat, quippe antiquitus milites cursu pugnas aggredi solebant. De *Cyro Majore* in Assyrios dimicaturo refert *Xenoph. lib.* 3. *Cyrop.* cursu hoc fecisse. Testantur hoc multa scriptorum testimonia, quæ hoc loco adducere supersedemus, quia nostræ partis tantum est, de *Equitum* cursu differere. Hujus apud

Julium Cæsarem sæpe] mentio fit. *Lib.* 6. *bell. Gall.* hæc refert: *Germani Equites* eodem illo, quo venerant, cursu ab decumana porta in castra irrumpere conantur. Et *lib.* 2. concurrunt Equites inter se. Item *lib.* 3. Equites à sinistro Pompeji cornu, ut erat imperatum, universi procurrunt; item, *illi celeriter procurrerunt.* Et *lib.* 5. Numidæ levis armaturæ cum Equitibus procurrunt. Item, cum equis concitatis Juliani impetum fecissent. Ex his aliisque testimoniis satis constat, Equites concitato cursu hostes aggressos esse in prælio.

§. 6.

Sacram scripturam si evolvimus, certè illa incursus Equitum significans, similibus quibusdam utitur, dum hos mox cum nube, modò cum turbine, modò cum aquila comparat. Audiamus Prophetam

phetam Jeremiam cap. IV, 13. de Rege *Babylonis Jerosolymam* obsessuro loquentem: *Ecce! tanquam nubes adscendit, & turbinis instar est currus ejus*, & *equi ejus aquilis leviores*, & Habac. I, 8. Leviores erunt Pardis equi ejus. Item, Equites ejus è longinquo venientes, involabunt, ut aquila celer ad escam. Comparantur itaque Assyriorum equi cum turbine à Propheta, quia celerrimi. *Homer. Hymnic. de Troe Hymno in Vener. Latus vehebatur equis, quorum pedes erant instar turbinis. Sophocles in Oedipo Tyranno vers.* 475. Tempus nunc est in fuga pedem movere citius equis, qui feruntur instar turbinis. Similiter *volare* apud Prophetam denotat *celerrime volare*, uti observat *Kimchius*. Nam aquila reliquis avibus ad volandum levior est, & in aërem fertur sublimius omnibus aliis. Hinc transfertur

fertur ad Equites, instar aquilarum volantes, uti *Oppianus* de Hispanicis equis *lib.* 1. *Cynegetic.* dicit, quod æthereas auras secent. Imò ab *Archia* velox equus vocatur aquila equorum.

§. 7.

Ad hanc velocitatem autem incitatos fuisse CALCARIBUS vel STIMULIS, qui loco calcarium erant, extra omne dubium. Horum enim instinctu equi impellebantur advolare & ruere in hostium copias, uti iterum Propheta *Jeremias* indicat *cap. VIII.* 6. dicens: *Ut equus in prælium ruens*, ubi ruens Hebr. est שוטף, quod propriè de torrente dicitur, qui præceps fertur. Unde R. *David Kimchi* in hunc locum: Propheta de equo dicit שוטף *propter impetum cursus ejus; quia ut torrens exundans, cum currit ad prælium.* R. *Salom.*

Salom. Gallica voce reddit *Esbrides* quaſi effrænes equos, vel habenis remiſſis. Quæ omnia ſatis oſtendunt Equitibus CALCARIA in bello maximè neceſſaria eſſe. Oſtendunt hoc Equites *Turcarum, Tartarorum,* & quos vocamus Huſaren/ quorum equi *ſtimulis* incitati ita celeriter currunt, acſi volare videantur. Sed hæc de Equitum CALCARIBUS ſufficiant.

CAPUT VI.

De CALCARIUM uſu in agitandis equis curruum falcatorum, & Elephantorum.

§. 1.

LEgimus *Judic. I.* 19. quod Deus cum Juda fuerit, ut montana occuparet, ſed incolas vallium ſubigere non potuerit, ideò quod hi ferreos currus habuerint. Scien-

dum ergo est, *Ægyptios*, *Syros*, *Arabes*, *Asiaticos*, omnes priscis temporibus in belli acie currus falcatos ad diffindendos hostes habuisse Erant hi tales currus, quorum axibus ex utraque rotarum parte ferreæ eæque acutissimæ falces duorum circiter cubitorum erant insertæ. His curribus citato cursu in medios hostes irruebant & obvios quosque dissecabant. Horum curruum falcatorum mentio fit *Exod. cap.* 14. 6. in quem locum Italus *Don Filip. Picinelli dei lumi riflesſ. fol. m.* 74. *edit. Milan.* ita commentatur: *Questi sono i primi carri falcati, che ne gli Esserciti si trovino introdotti, i quali guerniti da tutti i lati di taglienti falci, facevano un orrenda, e sanguinosa messe d'huomini d'animali, e biade; portando anco le Soldatesche con impetuosa velocità a combattere contra de gl' inimici.*

§. 2.

§. 2.

Currus hos variis gentibus frequentissimos fuisse testimoniis suis probant scriptores fide digni. Prodeat iterum citatus *Picinelli*, qui quasi compendio omnes complectitur his verbis: *L' uso di questi carri, da i gentili di buona voglia fù riceuuto; e l' afferma Alessandro ab Alessandro lib. 6. dier. genial. c. 22. Assyrii, Syrii, Arabes atque Asiatici ferè omnes, sicut & Britanni, e quando a i popoli della Siria, ciò si proua 2. Reg. 10. v. 18. oue e scritto: Occidit David de Syris septingentos currus. De gli Arabi lo dice Diodoro lib. 6. c. 1. De gli Asiatici Xenoph. l. 6. Pad. De i Britanni Diodor. l. 6. c. 8. e Pompon. Mela l. 3. c. 6. cosi de gli Egittii, e dei popoli Negri Strab. lib. 17. de gli Africani Herodot. l. 7. de i Persiani Q. Curt. lib. 4.* Videatur quoque *Anonymus* l. de rebus bellicis apud *Dem-*

ſterum, ubi venuſta deſcriptio horum curruum militarium & ex his pugnantium exhibetur.

§. 3.

Notatu quoque dignum in his curribus, quod שלישים vocentur nomine facto ex שליש, quod tres ſonat. Græci τριστάτας reddunt, i. e. ſi credimus Scholiis in *Ezech. XXIII.* 23. *eos, qui tribus equis inſidebant: veteres enim, cum ad bellum proficiſcebantur tribus equis vehebantur.* Alii שלישים dici volunt, quod tres in curru ſedebant, quorum unus aurigam agebat *ſtimulis* vel *calcaribus* incitantem equos, alius clypeo protegebat, & tertius pugnabat. Ita *Origenes* & *Gregor. Nyſſen.* His calculum adjicit *Godeſcalc. Stevvech. pag. m.* 264. ex cujus figura elucet, quod interdum duo vel tres viri veſtitu & armis, ferro diligenter muniti equis invecti, citato curſu in pu-

pugnam rapiant, id quod CALCARIBUS factum, uti pictura ostendit, simulque ipsa vox *concitare* rem declarat, quæ stimulis & calcaribus impellere denotat.

§. 4.

His missis progredimur ad Elephantos, quorum usus in bello fuit apud Asiaticos & Afros, qui olim in præliis usi sunt Elephantis domitis & in dorso gestare turres adsuetis: in quibus jaculatores & sagittarii velut ex castellis pugnabant. Hi & stimulis & uvarum mororumque sanguine ad prælium incitabantur. Quemadmodum autem stimulis incitabantur, ita etiam stimulis inutiles reddebantur. Cum enim *Polysperchon* Megalopolim dejectis muris cum Elephantis expugnare putaret, horum naturæ peritiam habens *Damis* Megalopolitanorum Dux, complura magna

oſtia denſis clavis confixit, & humilibus foveis conſtravit, tectis quæ extabant *cuſpidibus*: atque ita per ea aditum in urbem relinquens, à fronte quidem nullum collocavit militem: ſed tamen à lateribus multitudinem collocavit jaculatorum & ſagittariorum. Nemine ergò à fronte occurrente belluis, cum *Indi* in urbem irrumperent, & Elephantes magna mole incederent in confixa STIMULIS oſtia: pedes eorum clavis vulnerabantur & propter corporum gravitatem STIMULIS perforabantur: adeò ut neque ulterius progredi, neque reverti poſſent, irruptio irrita facta, teſte *Diodor. Sicul. lib.* 18.

CAPUT VII.

De

CALCARIUM uſu in Torneamentis, Germ. Turnierſpiel.

§. I. Tor-

§. 1.

TOrnamentum vel torneamentum in historia medii ævi Turnieren/ Gall. *tournoyer*, Ital. *torniare*, est imaginario ludo equis decurrere, hastiludio se, exercere, à *tornare* vertere se, ut in *Legib. Longobard.* 1. *tit.* 21. *l.* 6. tornare se, ut in conflictu fi-, sich wenden und kehren. *Hoplomachia*, quam communiter corrupto vocabulo *torneamen*, rectius *Trojanum agmen*, & Itali vernacula lingua *giostra*, a campo aperto vocant, illique decursui opponunt, cum Equites in *Catadromo* transvehuntur. G. *Richter in Epist. pag.* 701. Vocantur etiam Turney apud *Gevvoldum* d. S. R. de hac materia fuse in der Vorrede des 2. Theils des erneuerten Teutschen Wappen-Buchs. Warum die Turnier abgeschaffet worden. *Guilliman. de Habspurgens. l.* 6. *c. ult. f.* 408. *Cantipratens. f.* 443. Harsdörff. im grossen

sen Schauplatz Lust- und Lehrreicher Geschichte c. 47. n. 1. Dafür ist aufkommen das Kopff- und *Quintan*-Rennen/das Ringelrennen / das Zielschiessen zu Roß in vollem Lauff. Quidam Torneamentum Ludum Trojanum vocant, de quo *Limnaus* in J. P. l. 6. c. 5. n. 4. & l. 6. c. 4. n. 1. Turnier/ unde

§. 2.

Recenset cl. *Barthius* in Adverſ. lib. 5. fol. m. 249. ex *Gregoram*. lib. X. hæc verba : *Videmus clare* Torneamenta, *quæ hodie talibus festivitatibus celebrantur, pariter cum voce Germanica ad Græcos quoque transiisse.* Nam duo illi, quos dicit, ſunt quos Adventatores & Manutenentes hodie vocant Aulici. Scribendum autem τόρνη vel τόρνης potius, quâ Germanica voce omnes Europæ hujus populi ad tales Ludos, nimis in-

interdum serios, significandos utuntur, pro suo tamen idiotismo quilibet eam detorquet. Ludi *Torneamentorum* apud Majores nostros frequentissimi fuerunt, uti ex *Rixneri* Thurnierbuch videre licet, & nihil aliud sunt, quàm *Ludi Equestres*, de quibus prolixè *Francisc. Modius* in Pandect. Triumphat. & hastiludiis, edit. Francof. ad Mœn. 1586. egit. Germani vocant Ritterspiel vel Turnier vid. *Joh. Jacob Speidel.* notar. Jurid. Polit. lit. T. pag. m. 896. edit. Argentor. 1634. Unde *Sebastianus Meichsnerus* teste *Besoldo* fol. 944. in præfatione, der Käyserlichen / Königlichen Land- und Lehnrecht unserer Teutschen Vorfahren conqueritur:

Seit die Ritterschafft Turniern vermeidt/
Und die Priesterschafft im Harnisch reit/

Und

Und weltliche Mönch geistliche
Pfarren regieren/
So müssen wir Land und Leut
verlieren.

§. 3.

Cum itaque hæc Torneamenta ab Equitibus, Nobilibus exercebantur tantum; Spurii excludebantur, sie durfften nicht stechen/ oder nach dem Ringel rennen/ quia ejusmodi macula circa acquisitionẽ magistralitatis officit; ita etiam in hac actione maxime illustri oberat. *Limn.* de J. P. lib. 6. c. 5. n. 55. Ita etiamnum hodie Nobiles tantum de stirpe sati, quique suam Nobilitatem ex quatuor avis paternis & maternis nobilibus probare possunt, ad ludos ejusmodi Equestres ab Henrico Aucupe in usum revocatos admittuntur. *Reinhardus Comes* à Solms in lib. Germ. Von des Adels Ursprung/ ad

ad fin. fere. *Sebastian. Münster.* in Cosmograph. lib. 5. c. 418. *Francisc. Modius* in Pandect. Triumphat. tom. 2. lib. 1. pag. 9. Hinc bene D. *Carpzovius* pract. Criminal. part. 3. quæst. 134. n. 15. asserit, quod ad Certamina Equestria, zum Thurnier- und Ringelrennen / Nobilibus solùm pateat aditus. *vid. fol. m. 355.*

§. 4.

Quo autem in his ludis vires probentur, equi CALCARIBUS ad cursum acerrimum incitabantur, singularibus radiis formatis, ut his equos magis magisque pungere possint. Horum magna copia exhibetur in arce Stuttgardiana, quam appellant den neuen Bau. Meretur sane hoc antiquitatis monumentum, ut à quovis peregrino perlustretur. Hic varii generis variarumque formarum CALCA-

RIA reperiuntur, quæ probant veteres his in ludis equeſtribus uſos fuiſſe. Olim enim Stuttgardiæ locum ejusmodi ludorum Equeſtrium fuiſſe, reliquiæ teſtantur, cum quædam plateæ in ſuburbio dicantur auf den Thurnier. Nemi nem itaque latet, quod in torneamentis & ludis Ringel-rennen. *calcaria* maxime neceſſaria fuerint, quia celerrimo curſu hi peragebantur, & ſine punctione ad ſcopum perveniri non poterat.

CAPUT VIII.

De

CALCARIUM uſu in arte Equeſtri, in der Bereit-Kunſt.

§. I.

QUam utilis ars Equeſtris Nobilibus ſit, ex variis illorum exercitiis conſtat. Non autem ſtatim equi ad illam apti ſunt, ſed magna

gna opera prius informandi, antequam in ludis, bello, & aliis exercitiis adhiberi & usurpari possunt. Quamobrem inventâ arte equestri, die Bereit-Kunst/ à Magistro Equitum, vom Bereiter/ instruuntur, recta linea incedere & ad metam præfixam currere. Magnâ autem hac in arte prudentia opus, ne nimia calcarium incitatione Equi inutiles reddantur. Consultum itaque non est, statim calcaria acria equo juniori supponere, quia ex nimio terrore calcarium equi timidi fiunt. Interim tamen necesse est, equos calcaribus adsvescere pedetentim, quo in ejusmodi actionibus apti reddantur, in quibus necessitas CALCARIA postulat, ut in bello, ludis equestribus, venatione & aliis rebus.

§. 2.

Quamvis equi militares ita dispo-
posi-

positi esse debeant, ne *calcaribus* opus sit; attamen necessitas requirit, ut etiam nobiles & generosi equi CALCARIA tolerare discant. Quidam enim equorum tam feroces & impatientes sunt, ut calcaribus incitati, fugam capere tentent, imò, ad sonum ipsorum fuga campum petant. Hi sane in bello, & in ludis plus damni quam commodi afferunt; nam fortè fortuna ab alio illius ordinis *calcari* tacti, ordinem disrumpunt & confusionem causant. Cum autem Eques sine dedecore *calcaribus* egere non debeat, necesse est, ut equus *calcarium* vim perferat & sentiat, quo his incitetur; piger autem hæc timeat; mediocres alacriores fiant, & in gyros torqueri patiantur, quoties Eques desiderat. Alia autem via incedendum cum equis igneis & generosis, his non statim *calcaria* sunt subdenda, aliâs omnis labor

in-

inutilis erit, sed sono tantum cal-
carium primò excitandi.

§. 3.

Modi CALCARIA applicandi à Magistris Equitum varii observantur. Quamprimum illi equum in hac disciplina instruunt, non statim ipsa CALCARIA admovent, sed baculo utuntur, quem vocant Spornstab mit einem gar linden Ballen/ an dem einen Ende überzogen mit einem harten Ballen / mit einer Spitzen von Holtz oder Eisen; quo sæpe tangendi equi, & pungendi eo in loco, quem deinde *calcaria* tangunt equitis. Deinde adhibent CALCARIA sine rotis, an welcher Stelle/ scribit quidam artis hujus peritus, grosse runde linde Ballen an die Spitzen gemacht/ 2. kleinere Ballen. 3. härtere Ballen. Und diese Sporen sind die erste/

so nach Zurücklassung des Sporenstabs und dessen Gebrauch bey dem Exercitio zu Fuß / versuchet werden. Hoc facto, aliud genus *Calcarium* admovetur, quod quidem rotulis instructum, ita tamen, ut loco aculeorum globuli parvi reperiantur. Es sind Sporen mit Rädern/an welchen für die Spitzen kleine runde Knöpffe / welche man grad-weise je länger/je öffter und empfindlicher gebrauchet. Porrò alia sunt CALCARIA, quorum aculei seu radii parvis globulis teguntur, ita ut globuli semper minuantur, donec in aculeos evadant. Denique CALCARIA acuta applicantur, quæ, ut circumstantiæ & qualitates equorum ferunt, sunt usurpanda, ita tamen ut certi gradus observentur.

§. 4.

Ut igitur paucis multa complectamur

ctamur, operæ pretium esse duximus verba Germanica cujusdam Magistri Equitum adscribere; ex quibus elucebit, quanta prudentia in applicatione CALCARIUM requiratur. Die grosse Knöpff-Sporen avanciren in der Führung/wie die vorigen / denn werden sie auch mit den folgenden abgewechselt. Wenn dieses geschehen/werden sie versucht (1.) zur spornata finta, einfach/ doppelt/ dreyfach / für hitzige Pferde im Anfang des Reitens zu einer Hülffe/auch im Ende/ wenn man von den leisen zu den starcken Hülffen schreitet / indem sich der Reuter stellet/als wolt er treffen. (2.) zum serriron, wenn der Reuter den Sporen flach in die Haut leget. (3.) zum Pinciren, wenn er das Pferd darmit zwacket. Unter solche starcke Hülffen gehören (4.) Spornata mezza,

in einer starcken Hülffe/wenn der Sporn gar sacht trifft/ bey willigen Pferden. (5.) zur Spornata vera, wenn der Sporn starck trifft/ und ist nöhtig bey faulen und ungehorsamen Pferden. (6.) Zur Spornata granda, in grossen Nohtfällen. Ex his sane patet, quod in applicandis *calcaribus* cautè sit procedendum, inprimis si in gyros torquendi, vel dextrorsum sinistrorsumque vertendi sunt equi. Hoc tamen monendum, quod fere omnis ars equestris in CALCARIBUS admovendis consistat.

CAPUT IX.

De CALCARIUM usu ad agitandos Postarum equos, Post-Pferde.

§. 1.

Hactenus egimus de CALCARIBU

RIBUS varii generis Equitum; nunc ordo requirit, ut etiam *Postarum equorum* mentionem faciamus. *Postæ* autem sunt equi publici per vias publicas dispositi. Hi tantum summam utilitatem præbent iter facientibus literasque alicubi mittentibus. De his fuse *Limn.* Addit. tom. 2. ad l. 3. c. 9. pag. 53. Non autem cuivis competit Postas instituendi, sed soli Imperatori, teste *Limn.* in jur. Publ. lib. 2. c. 9. num. 133. Horum itaque equorum subsidio aliquis celerrimo cursu alias petere regiones potest. Refert. *Jul. Capitolin.* in vit. Maximin. pag. 364. n. 25. quod nuntius, qui ex Aquilejensi agro Romam missus, tanto impetu mutatis animalibus cucurrerit, ut quarta die Romam venerit. *Cuspinianus* de Tiberio meminit, daß er zu seinem Bruder Druso, der in Teutschland kranck lage / in die

200000. Schritt Tag und Nacht auf der Post gereiset sey. Ann. 1600. *Ibraimas* Purpurat. Chausios Byzantium misit, tanta celeritate, ut vix credibile videatur. Intra decimum siquidem diem *Belgrado* itum *Byzantium* ac reditum.

§. 2.

Origo harum *Postarum* antiquissima, siquidem hæ 500. annos ante natum Christum in usu fuerunt. Mentio etenim illarum fit *Esther VIII*, 10. *Misit literas, cursores celeres, equitantes in equis Angariis, regios cursores, natos angariis.* His sane duabus vocibus teste *Tremellio* in not. ad h.l. *Regii cursores* definiuntur *Cursores Angarii*, quales in Perside stativis locis erant dispositi, referente *Herodot*. lib. 8. Solebant enim Persarum Reges certis stationibus dispositos habere tabella-

bellarios & nuncios, quorum alter alteri traderet mandata, ut celerius perferrentur. Dividebant quoque itinera sua in Parasangas, & ideo tabelliones & bajuli, ut quasque parasangas attigissent, quiescebant, ut docet *Agathias*, lib. 2. Hoc itaque Persicum vocabulum primum in Græcum, deinde in Latinum transiit idioma; hinc ἀγγαρεῖον δρόμημα, cursus celerrimus equitum.

§. 3.

De Romanis recenset *Ælius Spartian.* in Adriano, quod *cursum fiscalem* instituerit. *Adrianus Turnebus* Adversar. lib. 29. c. 12. hoc modo exponit & inquit, *Adrianum instituisse cursum fiscalem*, id est, ut fiscales cursus fisci sumptibus tolerarentur, cum antea illud esset magistratuum onus. Quæ explicatio certe manca & mutila est.

Quis enim esset fiscalis cursus, prætermittit, in quo magis erat elaborandum. *Cælius Rhodigin.* lib. 21. c. 24. antiq. Lection. inquit: *Cursus publicus aut fiscalis dicebatur, cum ab Imperatoribus certis locis equi præceleres destinabantur, quibus non utebantur alii, nisi facultate impetrata, quam vocant tractatoriam.* Vir hic peritissimus propinquius rem tetigit, at certè nec exacte, nec sat benè rem ipsam aperit: namque cursum fiscalem publicum fuisse, nulli dubium est, quod equis præceleribus constaret, quos ille *Veredos* appellat, non undequaque verum; siquidem satis ex *Procopio* lib. 2. bell. Persic. constat, equos publicos in eum usum fuisse institutos, ut *Veredarii* celeribus equis invecti Regum literas proveherent. Hodie CORRERE LA POSTA vulgò dicimus, quod dispositis equis cursitare antiquiores

es dixêre. *Ammian. Marcell.* lib. .o. ubi de *Florentii* præfecti fuga: *Charitates ejus cum re familiari intacta, publico cursus usu ad Orientem redire tutius imperavit.* Et lib. 21. ubi de *Tauro, Præfecto Prætorio* verba facit: *Vectusq; mutatione celeri cursus publici.*

§. 4.

Verum sicuti veritati consentaneum fatemur, cursus fiscales seu publici speciem fuisse cursum, qui fit dispositis equis frequenter mutatis, mit verwechselten Pferden/ ita non omnem cursum fiscalem hujusmodi fuisse, constat. Siquidem cursus nomine hoc loco intelligendum iter quodcunque, fiscalis verò seu publicus, id est, fisci vel publici impensis factus, qui non solùm equis, sed & vehiculis, & navibus perficiebatur. Hinc *Versuales equi, Cassiodor.* lib. 4.

var. epist. ad Godiscalc. l. 9. C. Theod. de leg. & dec. leg. quibus scil. in causa Principis utebantur. Horum item meminit *Amm. Marcell.* lib. 28. *Transeo*, inquit, *quod quidam per ampla urbis spatia, subversosq; silices sine periculi metu properanter equos velut publicos signatis, (quod dicitur) calceis agitant.* Et per initia lib. 15. de *Apodomio* ad *Constantium* Galli necem perferente: *Equorum*, inquit, *permutatione veloci.*

§. 5.

Nostram ætatem si consideramus, omnibus constat, quod per universam Europam *Postæ* ita sint dispositæ, ut quilibet facile equorum cursu ad itineris scopum pertingere possit. Cum itaque equi ferè in continuo cursu conservandi, CALCARIBUS incitantur & punguntur, ne à cursu desistant. Valde itaque CALCARIA, ad

Posta-

Postarum equos pellendos, necessaria sunt, aliàs eventus vix desiderio respondebit, cum lassi reperiantur equi, qui vix CALCARIBUS incitari possunt. Similiter in *Ludis Circensibus* equi CALCARIBUS ita agitabantur, ut veluti aves in circo volarent.

CAPUT X.

De CALCARIUM usu in flagellatione Monachorum.

§. 1.

QUemadmodum autem sæpe Equis CALCARIA ita subdebantur, ut cutis læderetur & sanguis efflueret; ita mirari satis non possumus dementiam quorundam hominum, qui minutis calcaribus scuticæ affixis cutem suam ita discerpunt, ut sanguis ex vulneribus copiose fluat. Et hi apud

Pontificios FLAGELLANTES vocantur. Operæ itaque pretium erit, paucula de his in medium proferre, quippe spe firma nixi sumus, haut injucundum Lectoribus fore.

§. 2.

Originem *flagellationis* Pontificiorum si quis scire desiderat, illi respondemus, quod ex Gentilismo ortum trahat. Flagellatio enim in honorem *Cybeles* peragebatur, ut & *Isidis*, uti *Jacobus Genasius* de victimis humanis part. 2. pag. m. 81. fuse probat. Deinde etiam *Lacedæmoniis* in honorem *Dianæ Scythiæ* usitata fuit, uti plurima scriptorum testimonia hæc probant. *Cicer.* & *Lucian.* de gymn. pag. 771. *Hygin.* & *Tertull. Pausan. Mart.* & hanc flagellationem ante aram factam esse docet *Plutarch.* Apophtheg. Lacon. & in Lycurg. p. 81. Hoc autem *flagellum*, quo verberabantur, *scuti-*

ſcuticam vocat *Philoſtratus* de Apollonio lib. VI. cap. 10. *Lorum*, *Acron. Scholiaſt. Horat.* Hinc intelligitur etiam *Valer. Flaccus* Argonaut. lib. 1.

Taurea vulnifico portat cælataq; plumbo
Terga Lacon, ſaltem in vacuos ut brachia ventos
Spargat.

Lucianus Icaromenippus pag. 669. *Lacon loris cædebatur*, dixit *Charicles* lib. 1. de urbanis ludis apud *Athen.* lib. VIII. pag. 350.

§. 3.

Hunc *Lacedæmoniorum* in flagellandis filiis abominabilem morem, quo profuſo ex vulneribus ſanguine *Dianæ Tauricæ* ſive *Orthiæ* velificati ſunt, imitati etiam proh dolor! Chriſtiani fuerunt, cum jam Romani Pontificis poteſtas ubique per Europam prævalere inciperet. Ejus rei hiſtoriam nobis exhibet *P. Æmilius* lib. 3. Hiſtor. ſequenti-

bus verbis: *Fulco Comes Andegavensis, Martelli pater, aliquot ante annis duorum omnino vernaculorum comitatu Hierosolyma peregre profectus, illis jure jurando adactis, se, quod imperaretur, facturos, sumpto noxii damnatiq; habitu, eorum alteri se collo resti illaqueandum trahendumq; ad Domini monimentum tradidit, alteri virgas dedit, quibus se tergo cæsum lacerumq; eodem fœde agerent, vociferantem: Admitte Domine miserum Fulconem perjurum & fugitivum tuum. Hoc factum satis constat, sed cujusnam perjurii sceleris ve expiandi causa, non liquet.*

§. 4.

Ita etiam Rex Angliæ *Henricus Secundus*, cum pœniteret, jussu Legati Pontificii ab Episcopis ter, & singulis Monachis, qui octuaginta erant, quinquies virgis percussus est. Et licet *flagellationes* illæ lege

&

& edicto sancito in *Gallia* antiquatæ fuerint, teste *R. Guagnino* in *Philippo Valesio*; attamen hodiè apud Pontificios magna cum crudelitate exercentur. Quippe *Martyr* auctor est, quod hæc flagellatio in *Italia* majori hebdomada ante Pascha adeò severe & crudeliter exerceri *soleat*, ut sanguis affatim ex dorso flagellatorum fluere consueverit. Et eruditissimus vir *Johannes Valkenier* in Roma Paganizante & speculo Papismi c. 3. pag. 529. ex *Rhenano* annotavit, veteris *flagellationis* Ethnicorum vestigium videri apud Italos in Litaniis. Eodem tempore milites non semel, ardente bello Belgico cum Hispanis gesto, corpora sua etiam stridentibus flagellis laniaverunt, sanguineo rore rubefecerunt, cruentis incisionibus distinxerunt, atque maxima injuria affecerunt, ut ita cruentis sanguinis sui libationibus

Numinis pacem promererent, & Dei iram dorsis & capitibus suis ob perpetua scelera imminentem averterent & exstinguerent. De his consulantur *Annal. Belg.* & inprimis *Petrus Hoofdius* lib. 6. histor. Belg.

§. 5.

Hanc *flagellationem* diram in Germania usitatissimam esse, experientia docet, ut scuticis terga lacerent, quibus in fine seu apicibus CALCARIA MINUTA affixa sunt, quo citius sanguinem eliciant. Ejusmodi scuticam possidemus hoc modo formatam. Constat ex funiculis parvis à restione contortis,

quâ

quâ die Parasceves ita quidam Pontificiorum terga discerpunt, ut cruor copiose defluat.

De *Aloysio Gonzaga* memorant historiæ, quod humeros suos *calcaribus* instar cilicii strinxerit, ea nimirum ratione proprium spiritum ad perfectionis & æternæ gloriæ semitam velocius decurrendam extimulaturus. vid. *Joh. Rhò* de var. Virtut. hist. l. 7. c. 5. n. 3. Hujus quoque meminit libell. Gallicè scriptus *les conformitez des ceremonies modernes avec les Anciennes*, edit. 1667. Et hæc de *Calcaribus* Monachorum.

CAPUT XI.

De

CALCARIUM usu in navibus.

§. I.

IN præcedentibus mentionem feci-

fecimus CALCARIUM navium, & vidimus, quod illa maximo usui sint, præsertim in bello navali, quando naves firmandæ, ibi est *rostrum*, protensa aliqua navis pars, eaque ærata. *Virgil*, lib. 1. Æneid.

Spumas salis ære ruebant.

Hoc de rostratis navibus *Adrian. Turneb.* intellexit. Et lib. 10. Æneid:

Massicus ærata princeps secat æquora tigri.

Et paulo post:

Quot prius æratæ steterant ad littora proræ.

Hoc ideò, ut non tantum compagem navium firmarent, sed etiam, ut in naves hostiles audacter incurrere, & aliquam ejus partem impetu facto affligere possent.

§. 2.

Consensum præbet *Lilius Gyrald.* de-

de navig. libr. ubi ita disserit: *Rostratæ naves Chalcembolæ dictæ erant, quarum æratum erat rostrum. Rostra autem navium appellantur, quod ferreo armantur rostro.* Isidorus quidem dictas ait ab eo, quod in fronte rostra ærea habeant, propter scopulos, ne scil. feriantur vel collidantur. Alii alia de causa, uti dictum, propter prælia navalia. Hæc *rostra* ab aliis CALCARIA nominantur, quia illorum instar naves pungunt, quemadmodum eques equum.

CAPUT XII.
De CALCARIUM mystica significatione.

§. 1.

HActenus perlustravimus varios CALCARIUM usus, in quibus illa maxime necessaria fuerunt,

pau-

paucis exceptis. Nunc progredimur ad *Calcarium* mysticam significationem, ubi vox *Calcar* modò in bonam, modò in malam accipitur & interpretatur partem; quippe tàm de iis, qui acerrimè virtutem sequuntur, quàm iis, qui vitia turpissima sectantur, dicitur. De omnibus affirmatur, quod CALCARIBUS vel STIMULIS ad hoc vel illud incitentur. Videbimus itaque paucis, quid veri, quid falsi insit.

§. 2.

Quid aliud Poëta *Ovidius* 4. *de Ponto* 2. *eleg.* 8. indicare voluit, quando ita canit:

Laudataq; virtus
Crescit & immensum gloria calcar habet;

quàm ut omnes ad gloriam quasi calcaribus incitentur? Trahimur omnes laudis studio, & optimus quisque

quiſque maximè gloria ducitur: ſed gloria vera ac ſolida, non populari; gloria expreſſa, non adumbrata; cujus curſus non vitæ humanæ repagulis contineatur, ſed perenni definiatur cælorum & aſtrorum converſione. Hæc enim eſt virtus unica, quæ homines ex timidis fortes facit: quæ difficillima quæque ut facilia, ut expedita, ut nullis obſtructa difficultatibus videantur, efficit. Sic gloria optimum quemque ac fortiſſimum virum ad virtutis ſtudium impellit, eique ad candidam illam metam properanti faces ardentiſſimas ſubjicit. Quemadmodum enim Equus CALCARIBUS agitatus celerrime ad ſcopum volat, nullum laborem, nec periculum timens, ita & gloriæ cupidi celeriter ad illam feſtinant, nullum periculum nec laborem tergiverſantes, vide *Mendozam*, qui in Commen-

tario

tario ad 1. Samuel. eruditè de hac disserit. Posset his verbis uti Professor vel Rector Scholæ, qui Auditores sedulos ad majorem ardorem incitare conatur: Annuitis? mea vos jam interpellabit oratio; quos quanquam ex eorum adolescentum numero esse video, qui refrenandi potius à gloria, quam incitandi sunt, & quos egregia indoles ad laudem, laus ad laborem, labor ad tolerantiam semper impulerit, nunquam tamen vel CURRENTES desinam instigare, nunquam ardentiores desinam vestris faces subjicere, quarum vel luce illuminati, vel flamma accensi, ea flagretis gloriæ cupiditate, cujus splendore decoratam optimi cujusque industriam intellexistis.

§. 3.

Hinc adagia illa: *Currentem incitare*: *CALCAR addere currenti*, i. e.

i.e. adhortari quempiam ad id, ad quod jam ſuapte ſponte tendit. Atque hac figura mitigamus vel præcludimus magis offenſam admonitionis. Cicero ad Caſſium, *ut Cæſarem in Italia viderem, ſic enim arbitrabamur, eumq; multis honeſtiſſimis viris conſervatis, ad pacem currentem, ut ajunt, incitarem.* Idem ad Quintum fratrem l. II. *Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris. Sed me hercle currentem nunc quidem.* Rurſus ad Atticum: *Quod me hortaris, ut eos dies conſumam in Philoſophia explicanda, currentem tu quidem.* Plin. ad Caninium: *Scio te ſtimulis non egere, me tamen tui charitas evocat, ut currentem quoq; inſtigem.* Ducta eſt hæc metaphora ab his, qui curſu certant, aut quibus acclamatio ſolet addere velocitatem. Itaque *currentem incitamus*, cum ad id vocamus aliquem, ad quod ſuapte natura

tura

tura & cupiditate fertur. Potest in bonam & malam partem usurpari. Si quis igitur animum ad studia vel virtutes applicuit, admonere eum possumus, ut pergat. Si quis vero luxuriæ deditus noctes diesque voluptatibus indulget, magis magisque ab aliis incitatur, in malam adhibetur partem.

§. 4.

Ita CALCAR *addere Currenti*, translatione sumpta ab Equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, *calcar* addunt, significat, exstimulare languentes, qui quidem in actionibus suis pergunt, verum non alacriter, hi admonitionibus seu *Calcaribus* incitandi, ut cursum in actionibus celerius perficiant.

§. 5.

Equi CALCARIBUS incitati, loca

loca quævis ardua tentant. Unde lemma CALCARI subjunctum; *Movet & impellit.* Has ipsas vires Majorum exempla congenitas habent: juventus enim ab iisdem extimulata ad quasvis operationes accingitur. Unde *Hegesip.* lib. 2. in Excidio cap. 5. *Sicut boni Principis vita probitatis quædam præscriptio, & per universos vivendi forma est; ita Imperatoris colluvio, lex flagitiorum.* Facta enim superiorum non tam invitant, quàm cogunt subditos ad imitationem. Unde *Matthæus* publicanus ad Servatoris mensam post conversionem suam accumbens, alios complures publicanos quantocyus in vestigia sua traxit, & ejusdem mensæ venerabundos ac pœnitentes convivas est sortitus. Ad hoc propositum *D. Paschas.* l. 5. in Matth. *Unius peccatoris conversio multis exemplum præbuit pænitentiæ.* Exemplo-

rum ratio licet minus habeat ingenii & jucunditatis: attamen ad persuadendum efficax, cum præsertim omnes facilius ducamur exemplis, quàm verbis, quibus ad incitamenta virtutis adduntur STIMULI & CALCARIA non mediocres. Quis *Ajacem* istum fulmine percussum propter *stupratam Cassandram* aspiciens à vagis non absterreatur libidinibus? Quis *Æneam* videns tergo patrem *Anchisem* senio confectum ex incendio Trojano efferentem, pietatis exemplum erga parentes non inde capiat? Quis *Lausum* in acie stantem & pro salute patris caput hostium telis objicientem, non laudet, non miretur, non illi similis esse cupiat?

§. 6

Ut pluribus testimoniis hæc, quæ diximus, probemus, prodeat

Vel-

Vellejus Patercul. in histor. Rom. de Augusto Cæsare, ubi ait: *Facere rectè cives suos Princeps optimus faciendo docet.* *Tilius* lib. 2. de rebus Gallic. prope finem rectè monet, inprimis necessarium esse, ut Regis domus munda honestaque conservetur. Nam si qua virtutis monumenta in ea Rex constituerit, ea totum regnum prosequetur, ut è contrario præceps in vitia fertur exemplo Regiæ. Hoc non ignoravit *Martial.* qui lib. 9. epigram. rectè ad Domitianum scribit:

Nemo suos (hæc est aulæ natura potentis)
Sed Dominus mores, Cæsareanus habet.

Hoc *Claudianus* quoque respexisse videtur, cum ait in Paneg. de quart. Consulat. Honor.

componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quam vita regentis;
Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

De his plura legi possunt apud *Richter.* in axiom. Politic. pag.m. 282. 283. seq.

§. 7.

CALCARIA porrò, frena & flagella, ab humana prudentia ad equorum superbiam edomandam inventa sunt; iis enim stimulis discunt hero suo obedire, & in omnes ipsius nutus flecti. Unde illa Equitum supellex in fasciculum coacta Symboli loco deserviit, ho lemmate: HIS EQUI, ÆQU Innuebant videlicet, castigationi bus, exemplis, consiliis ac suppl ciorum formidine duras & obst natas quasvis hominum cervic emolliri & ad æquitatis leges flec *Themistocles*, referente *Plutarcho* v

vit, ejus, dicere solebat: *Asperos & indomitos pullos in optimos equos evadere, si quis illis adhibeat disciplinam, rectamq; institutionem*. Rabbi *Ben Syra* inter cæteras suas sententias etiam hanc numerat: *Aurum indiget percussione, & puer verberationibus.* Veluti diceret: Sicut aurum inter malleorum impulsus splendorem ac ornamentum longè maximum sortitur; ita juventutem virtutibus ac scientiis sub rigidiore ferula assuescere.

§. 8.

Sicuti frenum equo inter ancipites vias dirigendo; ita CALCAR eidem excitando ac propellendo deservit. Unde CALCAR freno junctum epigraphen sustinet, *Excitat & dirigit*. Geminum hoc *Prædicatoris veri* munus est, ut ignavos excitet, & errabundos ad directam Legis divinæ semitam

manuducat. Similiter addi posset: *Reprimit & impellit.* Pastor, & quidem eloquens Pastor audaces auctoritatis suæ freno reprimere & ignavos & negligentes eloquentiæ suæ CALCARI propellere debet. Imò quadrat hoc etiam ad *calamitatem à Deo immissam.* Calamitates etenim immissæ, vitiorum licentiam refrænant, & ad virtutis progressum impellunt. Similiter *pœnitens* peccator iræ divinæ formidine reprimitur & misericordiæ consequendæ fiducia incitatur. Plura quidem de CALCARIUM mystica significatione adducere potuissemus, si prolixiores esse vellemus. Ast hæc pauca sufficiant

CAPUT XIII.

De STIMULI mystica significatione.

§. 1.

QUemadmodum CALCAR[illegible] a[illegible]

id virtutes & vitia applicari potest, ta & STIMULUS. Per translationem enim *Stimuli* nomine significatur, quidquid nos vexando d aliquid incitat efficiendum: iic *stimulos* vocamus *carnis titillationes*; Sic *conscientiæ vexationes*; imoris œstrum. *Ovid.* Metam. 2. *timuli* nomine appellat *flagellum*, quo auriga utitur ad concitandos quos, & *Virgil.* Georg. 3. Venereos moris impulsus *stimulos* vocat, lum canit:

Sed non ulla magis vires industria firmat,
Quam Venerem, & cæci stimulos avertere amoris.

Hinc *Lucret.* lib. 4. 245. Veneri *timulos* tribuit: Et *Claudianus* lib. . de raptu Proserpinæ 227, 228. moris vim describens ita canit:

Sentiat ardores: Acheron Ditisq; severi

Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.

§. 2.

Cum itaque amor, licet animæ affectus sit, adeò redundet in corpus, ut sensibiles dolores, cruciatus, angores stimulosque furiales experiantur amantes, hinc est, ut Poëta egregiè usus fuerit verbo *sentiat*, ut vim indicaret Amoris, animas non solùm, sed & corpora sensibiliter excruciantis. Sensibili autem cruciatu amantes affici satis testatur *Virgil.* in Didone Æneid. 4. dum illam amoris sauciam spiculis, cervæ assimilat, infixum à venatore telum gestantis, ossaque & medullas exsiccari ab amatoriis flammis apertè monet his verbis:

Quid delubra juvant? est mollis flamma medullis
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.

Vritur

Uritur infelix Dido, totaq; vagatur
Urbe furens, qualis conjectâ cerva sagittâ,
Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis, liquitq; volatile ferrum
Nescius, illa fuga sylvas, saltusq; peragrat
Dictaeos: haeret lateri lethalis arundo.

§. 3.

Videtis, quàm egregiè describat sensibiles amoris dolores; nam illa flamma urens medullas, combustio, vulnus, ferrum vulneri infixum &c. dolores certe sensibiles in ipsum corpus ejaculantur. Hinc lascivae Veneris sagittae dicuntur, quia lasciviam inducunt & hominem effaeminatum ac nimis delicatum efficiunt. Sagitta autem est

genus teli, quod acu evibratur. Quare optime *Ovidius* lib. 1. Metam. canit: Cæcos *stimulos* condidit in pectore; cui calculum addit *Lucret.* lib.3.179. *Cæcus* aliquis *stimulus* subest cordi. Et nihil aliud significare voluerunt hi Poëtæ, quam amoris vim maximam, quæ quasi stimulo corda pungat & cruciet, ita ut doloribus maximis afficiantur libidinosi, & *calcari* impellantur, voluptates exercere.

§. 4.

Similiter nomen STIMULI in optimam interpretari quoque potest partem, quando *Statius* lib. 1. Achill. 41. canit: *dare stimulos laudum*, i. e. tam laudis cupidum esse, ut etiam sibi ipsi stimulos det ad adipiscendam eam. Cujus virtus quidem currit sua sponte, ac naturæ quodam impetu fertur ac proclivis labitur ad omnem laborem;

rem; interim tamen magis magisque ſtimulo impulſus excitatur.

§. 5.

Porrò invidiæ & iræ *ſtimuli* attribuuntur; nam de invidiæ ſtimulo *Silius* lib. 7, 105. loquitur hoc modo; *Invidiæ ſtimulo mentes fodit Saturnia.* Invidia quantum vulnus inſligat invidenti, omnibus notum. De ira *Livius* 2. ab urbe 253. *Hac ira indignatioque ferocem animum ad vexandum ſævo imperio exercitum ſtimulat.* Intelligimus ex his quod iræ *ſtimulus* addi poſſit, quando magis magisque in furorem evadit. Cum itaque plura reſtent, de quibus agendum, & quæ ad ſcopum pertinent oſtrum hæc in anteceſſum monere voluimus, ut lectores benevoli *ſtimuli* myſticas ſignificationes, quarum adhuc plures in medium proferre poſſe-

mus, cognoſcant. Miſſis his ad alia nos accingimus.

CAPUT XIV.

De Senſu Adagii: Contra ſtimulum calcitrare.

§. I.

HActenus perluſtravimus CALCARIUM & STIMULORUM myſticas ſignificationes, nunc operæ pretium eſſe duximus, in ſenſum hujus adagii paulò accuratius inquirere. Chriſtum ipſum è cœlis Hebraicè Paulum allocutum eſſe Scriptura ſacra *Act. IX.* 5. teſtatur, ubi hæc leguntur verba: *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Metaphora hæc deſumta à bobus aratoribus, qui cum ſtimulis recalcitrant, non ſtimulos, ſed ſeipſos lædunt. Adhiberi poteſt in illos, qui vel potentio-

tentioribus frustra & magno suo malo reluctantur. Illi namque damnum sentient suum.

§. 2.

Hoc proverbium profani Scriptores quoque usurpant, inter quos est *Euripides* Bacch. v. 794.

Θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι, θνητὸς ὢν, Θεῷ.
mortalis ira percitus
Contra Deum, stimulos ferirem calcibus.

Pindarus Pyth. Od. II. *Adversus Deum non oportet contendere. Jugum autem quod sumseris super cervicem, leviter prodest, at contra stimulum calcitrare, lubrica via est.* Idem Olymp. Oda X. *Contemptionem susceptam adversus potentiores deponere, difficile est.* Vel ut *Hesiodus* lib. I. v. 208.

Stultus majori quicunque resistere tentat,

Vincitur, & magno pœnas subit
inde pudore.

Nicephor. Ecclef. hiſtor. lib. XII. c. 8. de Demophilo Ariano, Theodoſio Imp. repugnante, πρὸς κρείσσονας ἀντιφέρεσθαι, *illos adverſum, qui poſſent plura, veniret.* Apud *Euripidem* in Peliuſi, citante *Stobæo* ſerm. 3. n. 28.

Πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε τοῖς κρατοῦσι σύ.
Potentiorum ſtimulis ne calcitres.

Et in *Æſchyli* Prometheo. v. 322.

Ne membra contra ſtimulos extendas ferox,
Si me velis uti magiſtro; nam, ut vides,
Hic aſper eſt tyrannus, haut jure imperans.

Zenob. in Proverb. πρὸς κέντρα λακτίζειν. *Ammianus Marcellin.* lib. XVIII. c. 5. *contra acumina calcitrare.* Sic apud *Terentium* Phorm. I, II, 27, 28.

Inſcitia eſt, adverſum ſtimulum
calces, ſcil. jactare.

Paulò

Paulò aliter in Trucul. *Plauti* IV, II, 55.

Stultitia est ei te esse tristem, cujus potestas plus potest.

§. 3.

Hoc adagium de omnibus usurpari potest hominibus, qui veluti indomiti equi sine freno cursum suum prosequuntur, extra viam currunt, & facile in præcipitium ruunt. Huc collimat illa lamentatio Prophetæ Jeremiæ cap. VIII, 6. *Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens.* Necessaria illis frænum, CALCARIA, flagella, quibus hos indomitos equos intra viam tritam ambulantes continere possumus. Per equum hunc intelligitur appetitus noster sensitivus, qui suas insequitur & quærit voluptates, currit extra viam; ut igitur reducatur in viam rectam, necessaria

adversitatum CALCARIA. Similiter hoc adagium illis hominibus tribui potest, qui, reclamante conscientia, in defensione hæresen aut aliis sceleribus furenter pergunt.

CAPUT XV.
De
Jure gestandi CALCARIA.

§. 1.

JUs CALCARIA gestandi olim non omnibus conveniebat, sed iis tantum, qui virtute bellica & fortitudine sibi famam pepererant, & ab ipsis Imperatoribus ipsis donata erant. Hi autem vocabantur EQUITES, qui & *milites* Latinè; & apud omnes ferè gentes nomen ab *Equis* invenerunt. *Cavalieri* enim *Italis*, *Cavalleros Hispanis*, *Chevalier* Gallis, Ritter Germanis; Ritter quasi Dritter/ vid.

vid. *Joh. Georg. Bechstat.* Sunt etiam alii, qui Ritter à Græco ῥύτωρ, i. e. Servator, deducunt, quod virtute & fortitudine servet patriam. Belgis *Margogh*, Cambro-Britannis ab equitando dicuntur; Anglis solummodo KNIGHTES vocantur, vocabulo, quod antiqua Anglorum, uti Germanorum, lingua *Ministrum* sive servientem & juvenem promiscue significat. Hinc in Evangeliis antiquis lingua Anglica pro *Cliente* INCNÜCHT & RADENIGHTES i. e. ministri equites, apud *Bractonum* Anglum Jurisperitum antiquum legi memorat *Guilielmus Camdenus*, qui tenebant ea lege terras suas, ut Domino equis inservirent, unde truncato nomine contractius KNIGHTS iis remansisse existimat, & milites appellatos, qui prædia beneficiaria sive feuda tenuerant, ut militarent. Conf. *Laurent.*

Beyer-

Beyerling. Tom. III. magni Theatri vitæ humanæ fol. m. 317. edit. Lugd. 1656. *Francis. Menen*. delic. Equest. seu militar. Ordin. edit. Col. Agrippin. 1613. pag. 1. *Selden*. de titul. honor. part. 2. pag. 115. edit. Francof.

§. 12.

De Equitibus vel Equestri ordine eorumque origine videatur *Fauchet*. tract. singul. Chevaliers Chronic. Chronicor. *Gualterii* part. 2. passim. *Discurs. Historico-Politic. Anonym*. Rostoch. 4. impress. In hunc Ordinem nemo recipiebatur, nisi is, qui utrinque nobilibus parentibus prognatus sit, & natalium indubitatum pro se habuerit jus, generisque auctores proximos altrinsecus minimum binos laudare possit, legitimæ ingenuæque prosapiæ, uti in legibus de hastiludiis per Germaniam sæpissimè legimus,

quas

quas *Franciſcus Modius* Ict. in Pandect. Triumphal. edit. Francofurt. 1586. recenſet. Cui calculum album adjicit celeb. *Becmann.* in Syntagm. notit. dignit. diſſert. XX. part. 2. pag. m. 1442. Sint ex Parentibus Nobilibus: ſanguine Avi & Aviæ paternæ & maternæ, ita ut ex quatuor lateribus ſint ſanguine Nobiles.

§. 3.

Nec enim Principes facile in aulas admittebant, niſi vita peræquè ac ſtrenuitate probatos, quæ res denique dignitatis invenit nomen, ut *Equites* κατ' ἐξοχὴν ſtrenui, geſtrenge / ſalutarentur. Olim etiam in Germania non niſi Nobiles militabant; unde in libris feudorum *miles* ſumitur pro *Vaſallo* ſeu *Nobili.* Sic & in *Svecia* tantum Nobiles & liberi armis & equis Regi ſervire tenentur; vid. *leges Svec.* lib. 2. cap.

10.

10. His licebat CALCARIA gestare, uti & illis, quos virtus militaris & heroica nobilissimos fecit, sine qua nullus ad hunc honorem evehi poterat, uti pluribus demonstrat *Theodor. Höpping.* de insignium jure, edit. Norimberg. 1642. fol. m. 193.

§. 4.

Quemadmodum autem apud Romanos *Ordo Equestris* duplicis fuit generis, scil. *Plebejus* & *Patricius*, uti eruditè differit *Lælius Bisciola* horar. subsecivar. lib. 13. cap. 12. ubi multa scitu digna de *Equitibus* congessit, qui liber in *Bibliothec. Stuttgardiana* rarus asservatur, & benevolo permissu mihi concessus, quod grato animo agnosco; ita etiam apud alios populos *Equitum* varia genera reperiuntur. Imo & *Equites singulares* apud antiquos extitisse observamus, qui militum eque-

questrium excellentem titulum habebant: siquidem *singulare* pro *excellenti* dici Latinis, patet ex *Cicer.* lib. de Orat. ubi *Antonii vim ingenii singularem & prope divinam* dixit. Et ad Attic. *singularem & incredibilem virtutem*, Et in epist. *singularem & propemodum incredibilem fidem*. Et *singularem & præstantissimam virtutem P. Lentuli*. Et *singularem & eximiam Pompeji virtutem*, in Orat. pro illo. Et *Plinius* Epist. 45. *uxorem singularis exempli* scripsit. *Singulares* autem milites olim vocatos, vel *singularios* constat ex *Cassiodor.* lib. 2. edit. Paris. 1588. & ex libro, cui titulus, Notitia Roman. Imper. Quod pariter colligimus ex antiquis Inscriptionibus, cujusmodi una, quæ Romæ extat in *S. Joanne de Mercato*, talis:

P. ÆLIO DECIMINO
B. M. MIL. A. XVII.
EQ. SING. AUG.

Al

Alia conspicitur in domo *D. Caroli Astalli* hujusmodi:

M. ULPIO VIATORI
EQ. SING. AUG.

Tertia apud *Sanctum Marcum* in pariete Ecclesiæ:

T. HORTENSIO MVCRONI
NATIONE MARSO Q. V. A.
XXXXV. AEL. VERNVS
ARM. CVST. EQ. SING. AVG.

Et in *Hospitali Anglorum* altera:

M. VLPIVS EQVES SINGV-
LARIS AVGVSTI.

Ex quibus colligimus, *Equites singulares* olim non modò fuisse, sed *Augusti* seu *Augustales* vocatos, eò quod *Augustis* familiares essent, illisque assisterent, vel quod in *Cæs. Augusti* honorem essent instituti.

§. 5.

Hi *Equites* olim armis & CALCARIBVS distinguebantur. Alii enim

enim illorum CALCARIBUS AURATIS, alii ARGENTEIS, alii ÆNEIS, alii FERREIS utebantur, quemadmodum in ſequentibus patebit. Porrò non licebat cuivis, ut ſibi ipſis pro lubitu CALCARIA confici curaret, cum jus hoc Imperatoribus competeret, qui ex merito & virtute illa tribuebant illis, qui grave aliquod periculum à Republica propulſaſſent ſuſtuliſſentque penitus. Aliis autem non permiſſum erat, arma portare, adeò ut *Fridericus I.* MERCATORIBUS, qui animo negotiandi iter facerent, gladios quidem permiſerit, non CALCARIA, ita tamen, ne his accingerentur, ſed equorum ephippio alligarent, ruſticis verò & aliis omnibus prohibuerit. vid. *Oth. Friſing.* lib. 2. de vit. Friderici c. 13.

§. 6.

Regulariter vero nemo *Eques* nascitur, sed creatur vel ab ipso Rege vel Regis exercituum Præfecto, idque aut ob bellicam virtutem aut prudentiam. Isti viri fortes & strenui ab Imperatoribus *Equites* vocabantur, nos *percussos* appellamus, geschlagene Ritter/ quæ dignitas merè personalis est. *Eques* autem *percussus*, ein geschlagener Ritter est, qui blanda percussione Imperatoris *Eques* pronunciatur. Quæ formula *Equitis creandi* in Anglia, Saxonico tempore, his verbis, qui tum vixit ostendit *Ignulphus*: *Qui militiæ legitimæ consecrandus esset, vespere præcedente apud Episcopum, Abbatem Monachum vel Sacerdotem, contritus de peccatis confessionem faciebat, & absolutus orationibus deditus in Ecclesia pernoctabat, in crastinum re-*

sacra

ſacram auditurus, gladium ſuper altare offerebat, & poſt Evangelium Sacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponebat, & communicatus Sacris Chriſti myſteriis denuo legitimus miles permanebat.

§. 7.

Nec omninò ſub Normannis inibi exolevit. Scribit enim in Polycratico *Johannes Sarisburienſis, inolevit conſuetudo ſolennis, ut ea ipſa die, qua quiſque militari cingulo decoratur, Eccleſiam ſolenniter adeat, gladioque ſuper altare poſito & oblato, quaſi celebri profeſſione facta, ſe ipſum obſequio altaris devoveat, & gladii, id eſt, officii ſui jugum Domino ſpondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum, præter gladium, cingulum & CALCARIA acceſſerant, unde Milites & Equites vocantur. Hinc intelligimus, *Equitem*

per-

percussum esse, cui cingulum militare & CALCARIA donata sunt. videatur doctiss. Angl. *Johannes Seldenus* de titul. honor. pag. m. 167. Quare etiam Eques CALCARIS dicitur, qui jus CALCARIA gestandi adeptus ab Imperatore.

§. 8.

Verum mos creandi *Equites* à priscis temporibus hodie longe recessit. Olim erat præmium fortitudinis. At hodie Reges & Principes Equestris Ordinis jura promercalia faciunt, & tanquam sub hastæ auctionatu prostituunt. *Cornel. Agripp.* de van. scient. c. 8. d[e] nobil. *Bodin.* de Republ. lib. 3. c. 8 geben noch Brieff und Sieg[el] darüber / *Münster.* lib. 3. Cosmo[-] graph. c. 22. Ita ut revera cu[m] *Anton. Guevarra* lib. 3. horolo[g.] Princip. c. 31. circa fin. dici possi[t] *Patres gladium capulo apprehendiss[e]* *fili[i]*

lios illum mucrone accepisse. Quia promiscue hodiè fiunt Equites, non ex nobilitate tantum, sed mercatores etiam, quibus vix gladius unquam vagina vacuus visus. Cum autem nomen *Equitis* nomen dignitatis sit, ita etiam CALCARIA signum hujus esse patet, quæ ab Imperatoribus non ornamenti, sed fortitudinis causa donata, hinc maximo dedecori sunt illi, qui quidem CALCARIA gestat, sed leporinum cor alit.

CAPUT XVI.

De CALCARIBUS Equitum auratorum & jure illorum.

§. I.

EQuites aurati igitur nuncupantur, quod Romæ olim AUREIS ANNULIS à plebe distinguerentur; sicut & nunc AU-

REIS CALCARIBUS phalerisque utuntur. Videatur *Besold.* Thesaur. Pract. in voce Ritter / Ritter-Orden / zum Ritter schlagen. Ansa itaque nobis datur hoc loco paulò uberius de jure aureorum annulorum disserendi, cum id operæ pretium esse ducamus. Sciendum autem est, omnes Ordines Romanorum, qui milites erant, *annulo ferreo militari* usos fuisse, verum postea Equitibus *annulos aureos* datos, quo distinguerentur à plebe. vid. *Kirchmann.* de annulis. Num vero *annulus aureus*, distinguens Ordinem Equestrem à plebe, simul & Nobilitatis insigne foret & bellicæ virtutis; an præter annulum ferreum militarem gererent Equites *annulum* etiam *aureum*, viris clarissimis non ita facile constat.

§. 2

§. 2.

Opinamur tamen *Equites* unico aureo usos fuisse, ferrumque dimisisse; tum quod id satis aperte declarare videtur *Papinius* lib. 3. sylv. de lacr. Herc.

Atque idem in cuneo populos quum duxit equestres,
Mutavitque genus lævaque ignobile ferrum
Exuit, & celso natorum æquavit honore.

scil. *Vespasianum* innuit, qui *Suetonio* cap. 9. teste, *Ordines amplissimos & exhaustos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia purgavit, supplevitque recenso Senatu & Equite: submotis indignissimis: & honestissimo quoque Italicorum ac Provincialium allecto. Atque uti notum esset, utrumque ordinem non tam libertate inter se, quàm dignitate differre; de iurgio quodam Senatoris Equitisque*

Romani pronuntiavit &c. Quibus *Veſpaſianus* ſignificare voluit, Senatorem ab Equite ſola dignitate differre; tanquam non debeat Eques prior laceſſere convitio jurgareque ſenatorem; ſed ſi laceſſitus fuerit, ut fas ſit, par pari rependere, & remordere mordentem.

§. 3.

Aſt ad *Statium Papinium* redeamus, cui *Veſpaſianus* mutavit genus *Claudii Etruſci*; nam eum ex libertina conditione ad *Equeſtrem dignitatem* provexit, & fecit, ut exuere *annulum ferreum*, quem ſervi & libertini ſolebant geſtare; atq; *aureu*[m] aſſumere, qui erat inſigne equeſtr[e]. Quod etiam *Adrian. Turneb.* lib.2[.] Adverſ. c.20. atteſtatur, cui ferreum annulum deponebant ſerv[i] aureo aſſumpto, cum ingenuitat[is] jura conſequebantur, quod fieba[t] cum ſervitute liberati, *jus annu*[li]

ra

um aureorum ab Imperatore impe-
raſſent: tunc enim & pro inge-
nuis, ſalvo tamen patronatus jure,
habebantur, & *Equeſtrem dignita-
tem*, vel beneficium *Equeſtri digni-
tate* compar cenſebantur adepti;
nam cum hos geſtare nulli, quàm
Equeſtris Ordinis hominibus fas
olim eſſet; quippe qui iis pro in-
ſigni, quo à plebe diſtinguerentur,
utebantur, ut ex *Plinio* lib. 33. c. 1.
docet *Budæus* ad leg. ult. ff. de Se-
nat. merito conceſſa aureorum an-
nulorum uſurpatione, ipſam quo-
que Ordinis dignitatem Princeps
conceſſiſſe videbatur. Quin & ſi
quis annulos ab Imperatore acce-
perit, honorem ejus augeri Juris
conſultus reſpondit L. *falſ. demon.*
33. §. *ſed ſi cui. ff. de condit. & de-
monſtr.* Libertinis igitur dato jure
annulorum *Equeſtris* dignitas col-
lata cenſetur. Quæ res efficit, ut
in multis juris partibus donati an-

nulis Libertini pro ingenuis habeantur. *Tacitus* Equeſtri dignitate donare & annulis honorare, promiſcuè uſurpat l.18. annal. *Iſidorus* lib.19. c.32. literis tradidit, quod annulum aureum neque ſervus, neque libertus geſtaverit, ſed modo Liberi hoc uſi fuerint.

§. 4.

Plebem itaque, etſi libertate gauderet, quia tamen Nobilitate carebat, non habuiſſe *annulum aureum* conſtat ex *Suetonio* in Cæſar. Dioclet. c.33. à quo concionante ſibi plebs AUREI ANNULI JUS pollicebatur, ait enim: *Cæſar, trajecto exercitu, adhibitis Tribunis plebis, qui pulſi ſuperaverant, pro concione fidem militum flens, ac veſte à pectore diſciſſa invocavit. Exiſtimatur etiam Equeſtres cenſus pollicitus ſingulis, quod accidit opinione falſa: nam cum in alloquendo exhortandoq;*

ſæpius

sæpius digitum lævæ manus ostentans, adfirmaret, se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, annulum quoq; æquo animo detracturum sibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire, pro dicto accepit, quod visu suspicabatur, promissumque jus annulorum cum millibus quadringentis fama distulit: adeoque patet unicuique, Senatores annulum aureum gestasse, non autem plebem, quæ sibi *jus aurei annuli* pollicebatur ex ea concione, quod & *Grotius* indicat, dum inquit:

Annule testis opum, quo plebs Romana carere
Cogitur, Augustus quem sibi Clavus habet.

§. 5.

Quare non libenter audimus *Alexandrum ab Alexandro* lib. 3. c. 19. genial.

genial. dier. ſcribentem: *Annulum aureum eſſe inſigne, quo Equeſter Ordo à Senatorio diſcretus noſcebatur*: quaſi Senatores non uterentur *annulis aureis*, dum eis utebantur *Equites*; & quaſi purpura latior in tunica non ſatis eſſet ad diſcernendos Senatores ab Equitibus, ſeu Equus Equites à Senatoribus; & quaſi gemmatus annulus aureus non diſcerneret apte Senatores ab Equitibus, qui donabantur *aureo annulo ſolido*, i. e. ſine gemma. Quum & Alexandum arguit apud *Cælium Rhodigin. Dion* hiſtoricus, qui autor eſt, *nemini veterum Romanorum, geſtare aureum annulum, præter Senatores ac Equites, fuiſſe permiſſum*. Si ergo Regum aliquorum ſtatuæ aureum annulum habuere, ſi pariter Equites; quidni Senatores, qui medii ſunt inter Equites & Reges? Unde conſtat, AUREOS ANNULOS Romæ primum

primum geſtatos à Regibus, dein Legatis, poſtmodum à triumphantibus Conſulibus, deinceps à toto Senatu, demum ab Equitibus dono publico.

§. 6.

Cum autem Nobilitas Romana univerſa duplici contineretur ordine ſupra plebem, SENATORIO & EQUESTRI; uterque aureos annulos geſtabat, uti *Licetus* variis teſtimoniis & *Kirchmannus* probarunt. Ab hoc *jure annulorum aureorum*, jus AUREA CALCARIA geſtandi originem traxiſſe, probant viri docti. Hæc enim ſolis *Equitibus auratis* conceſſa; aliis autem nunquam permiſſum, *arma, gladium* & CALCARIA auro ornata geſtare. Hoc conſpicimus & intelligimus ex imagine *Sereniſſimi ac Celſiſſimi Ducis Würtenbergenſis EBERHARDI BARBATI*,

cujus *ensis* & CALCARIA aurata visui exhibentur. Hinc meritò disquiritur, cur hujus Ducis piæ memoriæ CALCARIA AURATA, Cæterorum Celsissimorum Ducum argentea vel ferrea conspiciantur? Verum facilis est responsio; Erat enim unus ex Equitibus auratis, quorum arma & CALCARIA per aurum dignoscebantur.

§. 7.

Dicuntur *Equites aurati*, quod aurum in lorica, CALCARIBUS & gladio ferre possint. Eleganter *Lazius* lib. IV. cap. 12. pag. 491. *Com.* R. R. *Besold.* lit. R. voce Ritter. *Casp. Lerch* ab & in Düernstein/ ita ut reliquis Nobilibus, qui neque Equites neque Doctores, *aurum & margaritas*, vulgo Perlen/ in publico deferre non sit permissum; Reichs-Abschied de anno 1500. tit. von Uberflüssigkeit der Klei-

der. Dn. *Wilhelm Anton.* de rescript. morat. concl. 67. n. 31. Germanicè Ritter/ Equites sive Milites communi omnium nomine dicti quasi Dritter. Nam quem *Equitem Auratum* Latine vocamus, olim ein Dritter dixerunt, ob duos adjunctos Equites ex vetusto more, de quo pluribus *Pausanias*, & adhuc hodiè Francis & Saxonibus solenni & consueto post *Johan. Oldendorp.* tr. de Except. tit. de jure singul. *Besold.* fol. m. 829. Sed rejicit *Caspar Lerch.* part. 1. Reichs-Ritterlichen Adels Herkommen/ pag. 13. fac. 2. vel quod olim cum aspiratione Reithern/ scribebatur: quia tales Herren & Ritter/ sive Reitende Herren / vocabantur, quibus concessum erat gestare AUREA vel AURATA CALCARIA, & aliàs aurum atque gemmas post *Widemann. Crus.* lib. Paralip. Suev. Annal. c. 22. *Caspar Lerch.*

l.c. Et ut Equitem ab equitando dicimus, quod Germani Reiten & Riden/ vocant; sic Ritter/ Ridder & Redder/ iisdem appellatur. *Cluv.* lib. 1. Germ. Antiq. cap. 44. p. 296. His calculum adjicit Doct. *Johannes Selden.* in lib. de titul. honor. pag. m. 182. part. 2. c. 1. edit. Francof. ubi ex *Dan. Lidgat* hæc adducit:

Eques ab equo is said of verg right
And Chevalier is said of Chevalrie
In vvhich a Rider calledis a Knight
Arragoners done also specifie
Caballiero through all that partie
Is name of Worship & so took his ginning
Of Speres of Gold and chiefly Riding.

§. 8.

Ordinarie quidem etiam cæteri *Equites*

Equites pro insignibus ENSEM & CALCARIA habent. Nam certum est, quod is, qui Eques, *ense* & *Calcaribus* cingendus sit, *arg. l. filiusf.* 43. *D. de test. milit.* sicuti hisce duobus insignibus Pontifex, quando *Borsium* Ducem *Ferrariæ* Equitem S. Petri crearet, usus est. At discrimen tamen inter ipsos & EQUITES AURATOS faciendum peculiare insigne est CALCAR AUREUM, quod in locum *annulorum aureorum*, uti diximus, successit; quamvis & *ense* ubivis locorum cingendi veniant, hi tamen Equites, ut plurimum nullis omninò aut Majorum imaginibus aut factis, sed propria tantùm virtute clari erant. CALCARIS vero AUREI cingendi morem ab eo, qui olim fuit cinguli, universo tamen ordine defluxisse creditur.

§. 9.

Intelligimus ex his, quod CALCARIA AUREA peculiare ornamentum Equitum auratorum fuerint. Hæc ipsis accingebantur in eorum creatione. Vide Anglum doctiss. *Johann. Selden.* de titul. Honor. pag. m. 168. part. 2. edit. Francof. Unde privilegium præ Nobilibus habebant aliquod teste *Johann. Jacob. Speidel.* in notabil. Jurid. histor. politicis Lit. R. pag. m. 792. edit. Argent. 1634. qui ita disserit: *Habent quidem Equites omnia Nobilium privilegia; at Nobilibus non æque illa, quæ Equitibus concessa. Unde licet Nobiles non possint portare* Kettin/ die über zwey hundert Gulden werth seynd / *& adstricti sint*, auch die ihnen gebühren zu tragen mit einem Schnürlein zu bewenden oder durchzuziehen; *Equites tamen*

men, können Kettin tragen/ so 400. Gulden/ aber nicht drüber werth seyn / *& quidem* öffentlich und ohne scheu/ *secundum Reform.* guter Policey de Anno 1530. & A. 1548. tit. vom Adel.

§. 10.

Præterea *Equites* etiam, quoad ornamenta Equorum præ Nobilibus cæteris prærogativam habent, d. *reform. tit.* vom Pferdt-Zeug. Ut & CALCARIA si spectes, cum EQUITES AURATI dicantur, deaurata soli olim portare poterant. *On tient, qu'il a estoit loisible, qu'aux Chevaliers de porter ESPERONS D'OREZ, possible pour marque de leur dignité. Mais aujourdhui ils' sont aussi communs a tous ceux, qui en pouvent achepter, que la soye a toutes sortes de gens & jusques au Villagois*, ut scribit *Claude Fauchet l'origine Chevaliers* cap. 1. pag.

Hi *Monozoni* Juris consultis Græca origine, historicis verò *Cincti* nuncupati, hodie EQUITES AURATI, quod aurum in CALCARIBUS scil. & gladio gestare possint, appellantur. vid. *Francisc. Mennenii* delic. Equestr. seu milit. Ordin. pag. m. 5. edit. Colon. Agrip. 1613. Hæc etiam gestabant *Militiæ Duces*; cum enim armis accingerentur, ipsorum pedibus aptabantur. *Johannes* Monachus Majoris Monasterii de *Gaufridi* Ducis Normanniæ militia agens: CALCARIBUS AUREIS *pedes ejus adstricti sunt*. Histor. Caroli VI. de *Ludovici II.* Regis Siciliæ & *Caroli* fratris militiis: *Eos accingit baltheo militari, & per Dominum de Chauvigniaco* CALCARIBUS DEAURATIS *jussit Rex Carolus insigniri. Raimundus Montanierus* in histor. Arragon. c. 240. *Le Comte bataylla arengada ab* 200. *Cavallers Francesos,*

ôs, *tots ab ESPERONS D'OR* *molt d'altres del pays.* Et hæc ſufficiant de Calcaribus Equitum ıuratorum.

CAPUT XVII.

De CALCARIBUS Equitum dictorum ab aureis Calcaribus, Rittern von gůldenen Sporn.

§. 1.

NOn ſolùm *Equites aurati* CALCARIA AURATA geſtabant, ſed etiam AURITORES Ritter des gůldenen Sporns/ qui tamen diſtincti erant ab *Equitibus auratis*, qui peculiari nomine Ritter des gůldenen Sporns/ vocabantur, & his ad ornamentum præter gladium & cingulum CALCARIA AUREA etiam acceſſerunt. vid. *Megiſer.* part. 2. von aller Ritter Orden c. 20. Hic ordo n Hiſpania magni æſtimatur. Trium

Trium enim generum ſunt *Cavalleros* Hiſpaniæ. Primo enim habent CAVALLEROS DE ESPUELA D'ORADA *Equites aurati Calcaris*; ſecundo *Cavalleros armados.* Tertiò *Cavalleros de Alarde e de premio de guerra.* Videatur *Selden.* lib. de tit. honor. part. 2. c. 4. pag. m. 313. edit. Francof.

§. 2.

Circa Equites AUREI CALCARIS ex antiquis & recentioribus conſuetudinibus obſervari meretur, quibus iſte conferatur titulus, quis conferat; forma receptionis, & ad quæ *Cavallero* ſic creatus obligetur. &c. Perſonæ hanc dignitatem Equeſtrem adipiſcentes ſunt juxta *Partidas* ſolummodo *Hydalgos* ſeu nobiles ortu & quidem ex tribus generationibus ad minimum *l. 2. tit. 21. Partid. 2.* Nunc autem vel una generatio ſufficit; imò nec ulla requiritur, ſi *Hydalguia*

vel Nobilitas per diploma fuit concessa illi, qui creandus est. Honor autem eorum tantus fuit, ut non solùm Regum filii, verum etiam ipsi Reges adstricti fuerint ante coronationem eundem suscipere.

§. 3.

A summis ergo Principibus collatus est. Historia tamen refert, quod Legatus *Johannis* Arragoniæ Regis, nomine Domini sui creaverit filium *Sultani* in Cairo Equitem talem per ceremonias Christianas. *Ferdinandus* etiam filius *Johannis* primi Regis Arragoniæ creatus est Eques talis, cum coronaretur *Saragusæ* à Duce Candiæ. In *Patridas* l. 11. tit. 21. part. 2. specialis lex legitur de illis, qui potuerunt hanc donare dignitatem vel non. *Nemo potest donare*, inquit lex, *qui eandem non adeptus erat*. Nulla ergò fæmina

mina, licet esset Regina vel Imperatrix, potuit conferre manu sua, verum per delegationem.

§. 4.

Formæ seu ceremoniæ conferendæ dignitatis antiquæ fuerunt hæ. Tempore post- meridiano diei, quo largienda erat dignitas, ESCUDERO, HYDALGO vel Nobilis eam accepturus in balneo lavandus erat, assistentibus aliis ESCUDEROS, qui lavârunt caput ejus, atque posthac in molle & elegans reposuerunt lectum. Deinde ab Equitibus quibusdam pretiosis indutus vestibus deductusque in Ecclesiam, ubi in vigiliis mansit. Post affirmationem porrò, an velit observare Equestris Ordinis leges, quo etiam asserto, ipse vel per aliquem ex Equitibus suis CALCARIA ipsi applicat, & ita Eques vom güldenen Sporn declaratur.

CAPUT XVIII.

De CALCARIBUS AURATIS aliorum Equitum.

§. I.

SUnt etiam alii *Equites*, quibus CALCARIA AUREA gestare concessum, de quibus in specie agendum; Verum cum materia nimis prolixa esset, summatim de his aliquid literis tradere, nobiscum constituimus. Inter hos referimus *Equites Augustales*, qui exemplo Romanorum, apud quos milites *Cornicularios*, *Monozonos*, *Rudiarios* & *Comeatales* passim appellantur. *Equitum* item *Augustalium* mentionem facit *Dion* in Neronis vita, qui testatum reliquit, *Neronem* quinque millia militum instituisse, quos *Augustales* nominaverit. Similiter *Equitum Augustanorum* Ordinem à *Tiberio* Cæsare insti-

institutum ex *Ælio Lampridio* in Alex Sever. cognoscimus, quod non aliunde, quàm ab ornamentorum insignibus, quibus ob emeritam militiam decorati fuerant, originem traxit. *Lamprid.* OSTENSIONALES vocat in Annot. *Egnat.* qui ad ostentationem tantum instructi habentur in Urbe.

§. 2.

Eandem sententiam secutus est *Cælius Rhodigin.* lib. 21. cap. 31. inquiens: *Ostensionales milites apud Lampridium videntur dici, qui ostentui modo habentur in urbibus, non bellicæ rei causa.* Horum tamen clarissimorum virorum opinio minus forte placere posset: nam non per T. sed per S. scriptam legimus vocem hanc. Quare potius derivatam putamus ab *Ostendo*, à qua *ostensum* & *ostensionalis*, unde forte Alex. habuit milites *ostensionales*

dictos

dictos ab Excellentia, eò quod ſtrenui ſemper faciem hoſtibus oſtenderent; nam *oſtendo* dictum ab *os* & *tendo*, os verò pro facie ſumitur, quæ & pro toto corpore, ut *Donatus* interpretatus eſt in illud *Terentianum* in Eunuch. *O faciem pulcram.* Ita *Nero* habuit *Auguſtanos* ſeu *Auguſtales* conſimiles milites nuncupatos, quorum in hæc verba meminit *Tacitus* lib. XIV. Annal. Neronis geſta ſcribens: *Tumq́; primi conſcripti ſunt Equites Romani cognomento Auguſtanorum ætate & robore conſpicui, & pars ingenio procaces, alii in ſpe potentiæ.* Habuit & tales *Claudius Secundus*, qui poſt *Galienum Valeriani* filium imperavit, ex *Trebellio Pollione* in illius vita, quos *Daciſianos* appellavit.

§. 3.

Aliter etiam interpretari poſſumus hunc *Lampridii* textum, nempe

Milites

Milites ostensionales fuisse honorarios milites, quales Equites summus Pontifex, Imperator aliique Principes privilegio tales efficiunt, quamvis togati aliqui sint & inermes, & bello exercendo minus apti, *ostensionales* potius dicendi, Hos, inquit *Alex.* non pretiosis, sed speciosis clarisque vestibus ornabat. Quo pertinet illud *Vegetii* lib. 2. de re militari: *Primi generis Commentarienses & Claviculari dicebantur: secundi generis* Cornicu*larii, qui emeriti milites erant, armillis corniculisq; virtutis ergò donati* *Torquati* similiter & *duplicati* quidam. Vid. *Laurent. Beyerl.* in theatr vit. human. fol. m. 317. *Francisc Mennen.* delic. Ordin. Equestr. & militar. pag. m. 3. *Theodor. Höpping* de jure insign. cap. 2. membr. 2. fol 102. His etiam CALCARIA AUREA gestare permissum.

§. 4

§. 4.

Pari modo Ordo *Equitum Hierosolymitanorum* & *Melitensium* vulgò Maltheser Ritter/ privilegio gaudet AUREA CALCARIA gestare, quorum ceremonias in inauguratione illorum describit Francisc. *Mennen.* in delic. Ordin. Equest. pag. m. 72. edit. Colon. *Cingitur baltheo, ut sciat sibi castitatem esse servandam. Evaginato ense ter percutitur in humero, ut meminerit sibi gravia ob Christi honorem esse toleranda. Eundem mox ipse ensem e manu Equitis capiens ac stringens terque aërem punctim feriens, hostes Catholicæ fidei in nomine S. S. Trinitatis iis gestibus se provocare ostendit. Rursus detersum brachio ensem reponens in vaginam, indicat se fore posthac ab omnibus vitiis mundissimum, quem prudentia in cunctis rebus comitetur - - - ubi AURATA CALCANEIS CALCARIA à*

G duo-

duobus Equitibus admoventur, docetur, ut stimulos continenter ad quelibet laudabilia gerat in animo, aurum pedibus conculcet tanquam lutum, nec unquam agat quicquam animo indignum liberali quantocunque ab hostibus auro ad id invitaretur. vid. *Laurent. Beyerling* Theatr. Magn. vitæ human. fol. m. 328. ubi fuse edit. Lugd. 1656.

§. 5.

Ita etiam *Equites Hierosolymitani* his ceremoniis creantur. Si quis *Eques* creatur, *Guardianus* post benedictionem ensis his verbis alloquitur creandum: *Et tu N. esto fidelis, strenuus, bonus & robustus miles Domini nostri Jesu Christi & sanctissimi ejus sepulchri, qui te cum electis suis in gloria sua collocare dignetur. Amen.* Hoc finito *Guardianus* porrigit militi CALCARIA INAURATA, quæ pedibus suis

ac

accommodabit in terra exiſtens. Plura apud *Laurent. Beyerling* fol. m. 324. edit. Lugd. 1656. Porrò *Equites balnei* in *Anglia*, qui juramento præſtito, quod ſcil. Deum ante omnia colere, Eccleſiam defendere, Regem honorare, ejus jura propugnare, viduas, virgines, orphanos, tueri, injuriam propulſare velint, in cubile iterum deducuntur, ubi Eremiticas veſtes exuti, clamydem holoſericam rutilo Martis fulgore relucentem & galerum candidum, candidis plumis ſuper pileum lineum induunt, chirothecas candido funiculo chlamydis colligant. Equos ſella & ephippiis ſcorteis nigris albo interſtinctis & cruce fronti præfixa, inſtructos, conſcendunt. Ante ſingulos ſuus aſſecla Eques geſtat gladium capulo inaurato, ad quem dependent AUREA CALCARIA, utrinque armigeri obequi-

tant. vid. *Mennen.* delic. Ord. E-
quest. pag. m. 128.

§. 6.

Denique etiam hoc loco aliquid dicendum de CALCARI AUREO, quo Pontifex *Borsium* Ferrariæ Ducem cinxit & donavit & *Equitem S. Petri* creavit, de quo ex *Pigna* lib. 8. histor. fol. 773. refert *Pacian.* lib. 2. de probat. cap. 42. n. 33. & *Matth. Steph.* lib. 2. de jurisd. part. 1. c. 6. m. 2. n. 17. Totam historiam nobis recenset *Franciscus Modius* in Pandect. Triumphal. tom. 1. lib. 4. fol. m. 161 & 162. edit. Francof. 1586. his verbis: *Pontificis Pontificali ornatu amicti, atque ita ad templum Divi Petri incedentis, rei divinæ celebrandi gratia, Borsius à tergo extremas lacinias, longas alioqui & per solum raptandas, leviter attollebat gestabatque. Finitis autem tertiis, deducitur idem*
Bo-

Borsus medius inter Archi-Episcopos Mediolanensem & Cretensem & sistitur ante Pontificem, qui eum initiavit Ordini Equestri S. Petri, oblato ei nudo gladio, quô uteretur ad defensionem sui sanctæque matris Ecclesiæ & extirpationem omnium prophanorum & à religione nostra alienorum, atque hoc eum mox cinxit jam condito vagina Thomasus, Princeps Peloponesi, Moream vocant nunc, nuper ex regno profugus, CALCARIA ei induit Neapolio ex Ursinorum familia. &c. Ex his ſane conſtat, Pontificem in inauguratione Borſii CALCARIBUS AUREIS uſum. Vid. *Höpping.* de jure. inſig. c. 2. memb. 3. fol. m. 105. edit. Norimberg. Mittimus nunc *Calcaria aurea*, & ad *argentea* nos conferimus.

CAPUT XIX.

De CALCARIBUS ARGENTEIS & eorum jure.

§. 1.

HActenus vidimus CALCARIA AUREA, eorumque jura & privilegia, nunc ad ARGENTEA progredimur. Hæc communia erant ARMIGERIS, seu SCUTIFERIS hominibus ad arma, Gothis Schildpor/ à scuto ferendo. Hi olim Romanis *Scutarii* dicti, qui vel à clypeis gentilitiis, quos in Nobilitatis insignia gestant, vel quia Principibus & majoribus illis Nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Hinc *Scutarii* erant, qui gerebant scutum Domini, quos *Plautus Scutigerulos* vocat; vid. *Marsell. Donat.* dilucidat. in Sveton cap.56. pag. m. 455. Alias diceban

tur Schild-Knaben / oder Waffneres / quorum etiam mentio fit in sacra scriptura, 1. *Samuel.* XVII. 41. & 1. *Sam.* XIV. 1. Olim apud Romanos *Armiger* militi inserviebat, qui galeam clypeumque gestabat. vid. *Höpping* de jure insign. cap. VI. n. 1464. Probe quoque notanda est differentia, quæ antiquitus in Westphalia observabatur inter nobiles, ut ex antiquis instrumentis apparet hoc modo: wir Johann von F. Ritter / und Henrich der Knabe bekennen hiermit &c. Qui enim re ipsa dignitatem *Equitis Aurati* legitimè adeptus erat, der zum Ritter geschlagen ware / vocabatur eo nomine Ritter. Qui vero *armipotens* erat, quem nos Rittermässig nominamus, vocabatur *Armiger*, ein Wappner / *Escuyer*, Edelknecht / Juniores verò die junge Gesellen / nominati sunt Knaben / à Græco νήπιος puer, addito k fit

 κνήπιος.

κνήπιος. *Nolden.* de Stat. Nobil. c. 6. *Reinec.* in histor. Orient. tom. 1. tit. 34. & 35.

§. 2.

Si profanos evolvimus scriptores, *Armigerorum* nomen constat fuisse receptum. *Virgil.* lib. 9. Æneid. ita canit:

- - - - *forma cum vertitur oris*
Antiquum in Butem, hic Dardanio Anchisæ
Armiger ante fuit

Apud *Plautum* in Casina, ubi *Armiger* idem cum *Scutigerulo*: Scutum enim *arma* peculiariter appellasse Latinos, Eruditis observatum. Hinc & *Anastasius* in Martino Pontifice. Rom. *Armigeri* & *Spatharii* voces promiscue usurpat: & *Armigeri* in aula CP. dicti sunt *Scholarii*, qui pro Palatio excubabant, eò quod instructi essent scuto, inprimis vero illi, qui Principum ensem & scutum deferebant, quibus ii uterentur,

tur, si necessitas ingrueret; unde in Glossis ὁπλοπάροχ@ est *Insignarius*, *Armiger*.

§. 3.

Quemadmodum autem olim *Scholæ* civilis significatio existit, ita & alia militaris & Palatina seu aulica reperitur, corpora seu Ordines officialium seu militum significans, h. e. eorum, qui munere & officio aliquo, quod ad Principis ministerium pertineret, fungebantur. Harum undecim *Iust. in l. ult. C. de loca.* enumerat, cum notitia tantum decem describat. Omnes autem sub Magistri officiorum imperio fuisse constat ex *l. 1. & pass. C. de offic.* Sunt autem hæc *Scutariorum* 1. 2. & 3. Agentium in rebus, Armaturarum Seniorum, Armaturarum juniorum, Gentilitium Seniorũ, Gentilitium juniorum, Scutariorũ, Sagittariorum, Scutariorum Clibanariorum & Fabricensium undecim

§. 4.

Obſervamus etiam Scholam Equitum & peditum *l. 5. C. de advoc. diverſ. jud.* Sed ad rem propius accedentes; Qui *Scutarii* eſſent (ex quibus tres conſtitutæ erant Scholæ) non facile eſt decernere, cum in hac re ſcriptores ſobrii admodum fuerint. *Scutarii* qui ſint, aperuiſſe videtur *Firmicus*: *Mercurius*, inquit, *cum Venere in horoſcopo partiliter conſtitutus in diurna genitura Scutarios faciet, vel Imperatorum protectores, vel qui proprio excubitu ſalutem Principis ſervent.* Milites certe fuiſſe ſcutarios, ex jam dictis colligimus, tum etiam quod *ſcuto* munirentur, à quo *ſcutarii* dicti, quemadmodum & à *ſcuto*, qui *ſcuta* faciunt, *ſcutarios* dicit *Plautus* in Epi. Et *Veget.* lib. 2. *Scutarias fabricas* in Romana militia habitas tradit. Non ſolùm autem ex his

co-

cognoſcimus, *Scutarios* fuiſſe milites, ſed & equeſtris militiæ; nam Romani clypeos peditibus, ſcuta equitib⁹ dedere, teſtimonio *servii*, enarrantis eum *Virgil.* 9. Æneid. locum: *Trecentum ſcutati omnes Volſcente Magiſtro.*

§. 5.

Cum vero *Armigeri* ſint varii generis, ii primarii cenſentur, qui pro Principis corpore ſunt ſelecti. Hinc & *Armiger* in *Aula* Conſtantinopolitana, uti viſum, qualis deſcribitur à *Corippo Narſos* lib. 3.

Armiger interea Domini veſtigia luſtrans
Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes
Agmina.

Et lib. 4. enſem Regium detuliſſe indicat:

Nec non enſipotens membrorum robore conſtans
Adſtabat Narſes.

 In

In eadem aula puer ephebus, qui *Sultani* gerit arcum ac ſagittas, *Scutarius* ſeu *Armiger* nominatur. A qua ratione *Lampridius*, *Commodo* imperante, tres Præfectos Prætorio fuiſſe, inter quos *Libertinum*, qui à *pugione* appellatus ſit. Fuit ergò apud Cæſares miniſter, qui arma cuſtodit.

§. 6.

Cujuſmodi *Armigeris* affines fuêre *Caculæ* & *Calones*, ita dicti, auctore *Feſto*, quod fuſtibus clavisque ligneis armari ſolerent, ad tutelam Dominorum. De his longa ſerie legendus *Martini* in Lexico ſuo Etymologico, qui ex *Vegetio* aliisque pluribus verbis egit *fol. m.* 278. Fuit autem *Armigerorum* ſumma olim æſtimatio, ut qui primas tenerent in Regum aulis & nonnunquam ad ipſum Regalem apicem evcherentur, uti de *Thiodo*

tutore

tutore *Amalarici* constitutó, & de *Witige* in *Theodati* Regis locum suffecto, legimus apud *Jornandem* de rebus Geticis. capp. 58. & 60. atque ii perpetuó Principis lateri hærebant. *Sidon.* lib. 2. ep. 2. *circircumsistit sellam Comes Armiger.* Ita effinguntur *Lotharii* Imperat. *Armigeri*. Vid. *Carol. du Fresne* Glossar. fol. m. 332. edit. Francof. qui fuse de his agit. Posterioribus autem seculis *Armigeri* potissimum appellati sunt Nobiles inferioris Ordinis, quod in bellis militum seu Equitum arma gererent, quo illis in præliis uterentur. Nam cum graviora militum arma essent, habebant illi *Armigeros* suos, qui ea deferebant, donec haberent opus. Præsertim autem *scuta* militum deferebant & hastas, unde *Scutarii* & *Scutigeri*, Gall. *Escuiers* appellabantur. vid. *Spelman.* Illi autem vel *militares* vel *civiles*

 erant.

erant. *Militaris* ergò *armiger* nuncupatus est (1) qui Domini sui arma bajulat, ipsisque eum cingit: Ita *Armigeri* Abimelec, Saul, Jonathæ in Sacris; Hectoris, Achillis, Diomedis apud Poëtas mentio fit. Talem à *Longobardis* SCILPOR dici indicat *Paul. Diacon.* Longob. l. 6. c. 15. Anglo-Saxonibus verò Schild-Knabe/ vel *Schild-Knight*, nuncupatus est. (2) Qui inter arma Domini sui latus stipat & tuemitur. (3) Vir nobilis, qui arma militaria tractat, sed Equestrem dignitatem nondum est assecutus. vid. *Carol. du Fresne* Glossar. fol. 335.

§. 7.

Et forsan hi sunt, qui *scuta argentea*, quæ vocantur alba, habuerunt. Referunt *Ælian.* lib. 9. *Q. Curt.* lib. 4. *Justin.* lib. 12. quosdam habuisse milites *argenteis scutis* armatos

matos *Liv.* lib.27. & 37. ubi loquitur de Antiochi militibus adversus Romanos. De iisdem & *Paulus Orosius* lib.3. c.21. Idem *Livius* lib. 34. *argenteorum clypeorum* meminit. Horum *Scutiferorum* olim etiam CALCARIA ARGENTEA fuisse, *Regestum homagiorum* Nobilium Aquitaniæ an. 1273. ex Camera comput. Paris. *Etsi aliquis eorum non esset miles, debet servire Domino Regi cum caligis albis de scarleto & CALCARIBUS ARGENTATIS.* *Chron. Franc.* ex Bibl. Memmiana, quod citat *Carol. du Fresne* in Glossar. edit. Francof. fol.679. sequentibus: *Nous avons trouvé la bataille contre le plus vaillant escuier, qui onques en son temps chaussa esperons blancs.* Ex his allatis constat, *Armigeris* his ARGENTEA CALCARIA gestare licuisse, quia hæc ipsis dabantur à Rege, uti ostendit *Francisc. Mennen.*

in delic. Ordin. Equestr. sive militar. Rex enim cum titulo Insignia donat, aut *Armigeros* creat, collum torque S. S. vel Sigmatico argenteo & candidis & ARGENTATIS CALCARIBUS exornat; unde hodie in Occidentalibus vocantur WITHES PURRES ad discrimen militum seu Equitum *auratorum*, qui AUREIS CALCARIBUS uti solent. Et hæc de argenteis Calcaribus.

CAPUT XX.

De æneis & ferreis CALCARIBUS eorumque jure.

§. I.

IN Torneamentes publicis olim in Germania usitatis *ænea* vel *ferrea* CALCARIA adhibebantur, uti CALCARIA in *Cimeliarchio Stuttgardiano* asservata testimoniis

monilis probant. Cum itaque torneamenta eum in finem instituerentur, ut Nobiles se in re militari exercerent, ut alacri animo hosti obviam ire possent, & viros fortes se præstarent, necesse fuit, ut equos bene instructos haberent. Jam autem nullum melius medium reperiri potuit, quàm CALCARIA, quibus ad cursum Equos incitabant, quæ non ex auro & argento, sed ære vel ferro erant facta, quia hoc metallum continuo usu non ita facile corrumpitur & teritur. Et his utebantur olim in torneamentis.

§. 2.

Huc referendi sunt apud Hispanos *Equites de guerra*, qui tenentur alere equos & arma parare in Regis ministerium. De quibus *Seldenus* de tit. honor. part. 2. Quare in inauguratione illorum nullum

nullum epitheton additur, sed absolute CALCAR nominatur, quo cinguntur. Horum usus hodierno die in bello tam Ducibus, quàm aliis Equitibus frequentissimus. Nullum enim Equitem jam conspicimus, cujus ocreæ non CALCARIBUS sint cinctæ permissu Regis vel Principis, cui in bello servitia præstant.

§. 3.

Non igitur putandum, acsi deinceps extra bellum cuivis Jus CALCARIA gestandi, competat, quippe finito bello gregario Equiti non licet, sed solis Equitibus Nobilibus. Ita olim servis non conveniebat, uti hodienum; nec militibus concessum certo tempore arma portare. Nam non dubitamus asserere, arma fuisse dehonestata, si præter necessitatem in urbe essent gestata apud Athenienses.

Hinc

Hinc *Lucianus* refert in Anacharside: SI QUIS INTRA URBEM, NULLA NECESSITATE COGENTE σιδηροφορῶν FERRUM GESTARIT, ARMISQUE INSTRUCTUS IN PUBLICUM PRODIERIT, MULCTATUM FUISSE. Ita apud Romanos tempore tantum expeditionis militibus jus ferendi gladii & arma datum fuisse. Quare *lege Julia* de vi publica prohibitum, habere milites servos, scil. armatos, in urbe aut ruri, veluti Bucellarios, Isauros *l. fin. ad leg. Jul. de vi publ.* C. Arcadius item & Honorius *l. nemo* 13. *de re milit. l.* 12. *Cod. tit.* 36. quinque librarum auri mulcta eos jubent puniri, qui in obsequio privato milites habuerint, & ipsos milites militia exutos plectunt. Verba legis ita sonant: *Nemo miles ex his, qui praesentes divino obsequio nostrae clementiae depu-*

tati

tati sunt, & qui in hac alma urbe praesente comitatu concessi sunt, quive de aliis numeris vel legionibus sunt, vel sibi vacet, vel aliena obsequia sine nutu Principali peragere audeat. Qui autem in hujusmodi facinore fuerint convicti, militia exuti, poenas consentaneas luere compellantur. His verò, qui in privato obsequio militem retinere fuerint reperti, quinque libris auri mulctae nomine feriantur.

§. 4.

Si itaque arma portare ab illis, qui in obsequio alieno sunt ab Imperatoribus prohibitum; Sane graviter Nobiles nostri temporis quin imò gravissime peccant in legem hanc sanctissime prolatam, qui propria autoritate servis suis quaevis armorum genera gestare concedunt; ita ut etiam CALCARIBUS ipsos exornent. Nobilis enim, cui ab Imperatore jus CAL-

CARIA

CARIA gestandi permissum, ut speciale privilegium, servo hoc concedere sine læsione Imperatoris non potest, quia hoc jus soli Imperatori, Regi & Principi competit, non obstante, quod tantum sint CALCARIA *ferrea*, quæ nostro ævo sint frequentissima.

CAPUT XXI.

De

Abusu CALCARIUM.

§. 1.

CUm itaque CALCARIA signum sint collatæ dignitatis à superiori ob fortitudinem & virtutes bellicas; meritò quæritur de personis, quibus hoc jus conveniat, & quibus incongruum sit? CALCARIA ab Imperatoribus fuisse donata, ex præcedentibus patet. Non negandum, quod Nobiles hoc jus sibi tribuant; Verum

rum magna limitatio hic adhibenda, si scilicet magna & heroica facinora peregerunt. Nam si nullus Eques generatur, sed à superiori creatur; Ita jus CALCARIA gerendi, non dependet de sanguine Majorum, qui hoc jus magnis virtutibus ab Imperatoribus acquisiverunt, sed de virtute propria, qua Imperator motus illum in Equitem creare & jus *calcaria* gestandi donare, quod cum ordine Equitum ita connexum, ut absque his Equites non vocentur. Ita libenter illis hoc concedimus, qui virtute & fortitudine bellica alios longe superant, & nominis haut immemores vestigia Majorum alacriter premunt. Non autem iis, qui otio indulgent, & nil nisi Græcanico more bibere, blasphemare, scortari didicerunt, quæ vitia in articulis Equitum creandorum severe prohibita leguntur. Quicunque nunc contra

leges

eges has peccant, illi meritò ab
Ordine Equestri excluduntur;
qui autem exclusi sunt, jure gestandi CALCARIA abutuntur, si
iis cincti incedunt.

§. 2.

Turpe enim olim erat juvenibus
initiatis, scil. cum Equites creati essent, domi residere, & melioris ætatis robur otio inhonesto deterere;
Inde *Gastus* vetus Poëta: Was
soll ein junger Ritter/ der nicht
Ritterschafft begehret. Peregre
propterea profecti omnia Christianorum regna obibant, Regibus ac
Principibus ab hoste laborantibus
præstituri suppetias contra infidos;
vid. *Goldast.* in Parænetic. vet. fol.
402. Omnem hinc movebant
lapidem collatum hoc jus & honorem armis tueri, & juramentum
præstitum re ipsa implere. Hoc
autem inprimis Equiti incumbit ex
Glossa juris Saxonici lib. 1. art. 20. in.
prin-

princip. Ein Ritter soll schweren den End/ daß er den Tod nicht fürchten wolle/ zu beschirmen Wittiben und Wäysen/ und da es sich zubeschirmen gebühret. Ex his facile colligitur, quod illi, qui juramentum violant, indigni Equitum honoribus habeantur.

§. 3.

Non etiam existimandum, hoc jus ab Imperatoribus Majoribus datum, jure sanguinis, ut ORNAMENTUM, ad posteros translatum esse, ut cognoscantur præ aliis, quod Nobiles sint; cum plane aliæ impellentes causæ fuerint, ob quas Imperatores Equitibus vel Nobilibus CALCARIA donarint. Hinc iterum abusus CALCARIUM in eo consistit, si ornatus tantum causa & non in eum finem gestentur, ad quem ab Imperatoribus sunt data. Nunc autem CALCARIA ab Imperato-

ribus

ribus accinguntur, ut dignitatem hanc maximi æſtiment & fortiores in bello ſe præbeant, eorum impulſu in hoſtes ruant, nec permittant, ut ignavia deturpent. Quam ob cauſam etiam *Ludi Equeſtres* inſtituebantur, ut diſcerent adverſus hoſtes fortiter pugnare. Cum enim *Henricus Auceps* vidiſſet, multos fuiſſe, qui in re bellica parum exercitati; hinc ludos equeſtres ordinavit, & hos tantum dignos CALCARIBUS judicavit, qui viros ſe præſtarent, uti de hac materia *Pandectæ Triumphal.* Tom. 2. de haſtiludiis German.

§. 4.

His ergò præſuppoſitis, quis affirmabit, quod hoc jus etiam inutilibus terræ ponderibus conveniat, i. e. nauci hominibus, qui quidem CALCARIBUS cincti,

nullum tamen laudabile facinus efficiunt, quod tamen ab illis requiritur. Nam olim Nobiles tantum militabant, unde in libris feudorum *Miles* sumitur pro *Vasallo* seu *Nobili*. Jam autem Miles debet esse

Magnanimus in adversitate,
Ingenuus in consanguinitate,
Largifluus in honestate
Egregius in Curialitate, &
Strenuus in virili probitate:

Videant Nobiles hujus ævi, an his virtutibus sint instructi; sin minus, conclusionem ipsi facere possunt.

§. 5.

Abusus CALCARIUM quoque in hoc elucet, quod multi, quibus non conveniunt, CALCARIA gerant. Inter hos referimus *Theologos*, qui, cum iter instituere gestiunt, ocreas CALCARIBUS exornant, quasi à Pontifice in

Equites

æquites S. Petri creati fuissent. Peccant hi contra Christi præceptum, qui jubet, ut lumbi cincti, non pedes CALCARIBUS. Objicient forsan illi, si his non uterentur, iter perficere non possent. Verum ad hanc objectionem facilis responsio, si scil. nulla alia res adesset, quæ equos ad cursum incitare posset, tunc libenter concederemus; Verum cum scuticæ & plura alia instrumenta præstò sint, quæ sufficere possunt ad impellendos equos, non opus CALCARIBUS, quia hæc Equitibus tantum fortibus propria, & ut Privilegium à Cæsare concessa. Plura quidem de CALCARIBUS Nobilium Servorum adducere & de Abusu illorum verba facere possemus; ni alia haberemus, de quibus adhuc differendum.

CAPUT XXII.

De Pœna CALCARIBUS abutentium.

§. 1.

Militi olim nihil turpius erat, quam discingi & armis privari. Contra honoris erat, cingi armis. Ignominiosissimum erat olim scutum & baltheum amittere, & qui hac ignominia notati erant, vocabantur Schelme / quasi qui abjecerunt Schild und Helm. vid. *Pfeiffer.* antiquit. Græc. lib.3. cap. XVIII. pag. m. 520. Alii Schelm quasi Schild-nemen volunt, uti *Besold.* in Thesaur. Practic. fol. 867. Pari modo non minori ignominia afficiebantur illi, quibus CALCARIA abscindebantur. De armorum amissione vid. *Godescalc. Stevvech.* in lib.2. *Veget.* de re milit. pag. m. 129. edit Antverp. 1585. Ita arma

nifiti detrahere ignominiofissimum erat. Quamprimum enim *Eques* creabatur, gladio cingebatur, ut miles. Nunc autem *cingulum* non modò militum gestamen, sed & nota fuit, sine qua nemo militaribus Ordinibus censebatur dignus. Aliàs hoc etiam vocabatur *baltheus*, de quo fuse egimus, in tract. *de antiquorum Zonis*.

§. 2.

Quantum igitur decus fuerit *Baltheo* vel *Cingulo* cingi, testatur *Francisc. Mennen.* in deliciis Equestr. & militar. Ordin. variis locis. Cui calculum addit doctiss. Anglus *Johann Seldenus* in libro elegantissimo *de titulis honorum*, qui evolvatur. Interim tamen hoc loco monendum, quod Cingulum militi vel Equiti tam necessarium, ut per illud militia significaretur, ad quam juramento se obstrinxerant

Equites, cum CALCARIA & CINGULUM ipsis in inauguratione traderentur. Confirmant hoc leges, quod cingulum, quo ensis dependebat, proprium militum dicatur insigne *l. pen. de milit. testam. in P.* Et *Martialis* Epigr. l. 14, 32.

Militiæ decus hoc & grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

Unde gestatum militem fortem signat, depositum verò denotat exauctoratum & ignominiosa missione è castris excedere jussum.

§. 3.

Porrò, hæc CINGULI militaris ademptio in gravissimis pœnis erat, dicebaturq; DISCINCTURA. *Herodian.* lib. 7. *Cohortibus, quæ signa amiserant, hordeum dari jussit, Centurionesq; manipulorum,*

quorum

quorum signa amissa fuerant districtis gladiis discinctos destituit. Hinc elucet, quanta ignominia & dedecus fuerit, si milites hac ignominiosissima nota afficerentur. vid. *Freculph.* Tom. 2. Chron. lib. 3. c. 15. Quando enim milites ita deliquissent, ut capitali supplicio afficiendi, arma contra præceptum Ducis alienarint, fidem ruperint, prodiderint, & his similia perpetrârint, suis insignibus fuerint exuti, clypeo perforato & retro ad dorsum relegato, baltheo militari discincti, gladio adempto, abscissis securi CALCARIBUS, chirothecis ablatis, & clypeo gentilitio inverso: vulgo vocamus: **Wenn man einem die Ritterschafft nimbt/ Schwerdt/ Gürtel und Sporn abspannet.** Vid. *Wolffg. Laz.* lib. 4. comm. Reip. Rom. cap. 12. pag. 490. ubi etiam de moribus Germanorum *Stevvech.* add. lib. 2. *Veget.* c. 3. in

 verbis:

verbis: *Ex more dimissis. Petr. Gregor.* c. 30. n. 12. *Gail.* lib. 1. de pact. publ. c. 1. n. 28. & seqq. *P. de Andlo* lib. 2. de Imp. Rom. c. 13. & ibi *Freher. Thom. Dempster.* in Paralip. ad lib. 10. antiq. Rosin. p. 388. ubi eleganter per loca illa ibi relata *Henric. Salmuth.* ad Panciroll. rer. memor. lib. 1. rub. fibul. pag. 339. Nec solum baltheus & gladius in *Discinctura* ignominiose adimebatur, verum etiam TORQUES, phaleræ, armillæ, clypei & reliqua dona militaria.

§. 4.

Qui ita exauctorati, sive quibus insignia militaria detracta erant, ipso jure infames esse censentur in tantum, ut non sit necessaria expressa & solennis declaratio ignominiæ causa factam esse mentionem per *d. l. 2. §. ignomin. causa.* post *Petr. Fabrum* in Semestr. tra-

dit

dit *Balthasar Henckel.* in discept. de bello Gustav. Adolph. Regis Suecor. cap. 2. pag. 196. conf. *Francisc. Mennen.* delic. Equestr. & Militar. Ordin. pag. m. 36. qui pag. 129. recenset, quod cum Eques creatus, & CALCARIA ipsi accincta essent, primarius coquus Regis ostenso cultro eum admoneat, ut se probum & fidelem præstet, alioquin se CALCARIA ignominiose abscissurum. Certe hæc Equitum maxima ignominia & fere intolerabilis fuit. Facile hinc patet, amputationem CALCARIUM rem ignominiosissimam fuisse. Refert *Carol du Fresne* in Glossar. tol. m. 679. edit. Francof. quod *Thomas Walsingham de Andrea de Harcley* Comite Carlilensi exauctorato & propter læsæ Majestatis crimen suspenso: *Nemp primo degradatus est, amputatis secur ad talos suos CALCARIBUS, & si*

 vicis-

vicissim discinctus est baltheo militari. Le Roman de Garin. M.S.

Le esperons le soil copé parmi
Pres del talon au branc acier forbi.

Statuta pro militibus Balneaticis: *Si vous faites chose contre l'Ordre de Chevalierie (que Dieu ne veuille) je couperay vos esperons de dessus vos talons* i. e. *Si quid contra ordinem Equestrem commiseritis, (quod Deus avertat) CALCARIA amputabo.*

CAPUT XXIII.

De CALCARIUM DONARIIS.

§. I.

SUspendere gladium & CALCARIA in templis antiquissimus & in Scriptura sacra approbatus ritus, quem etiam Gentiles observarunt & hodienum à Christianis observatur. Armorum gloria, qua creverat res Romana cum vir-

tute

tute Ducum militumque maxime pertinacia ſtaret, ut Diis poſteriſq; conſtans eſſet rei proſperè geſtæ memoria, triumphantes è patriis victoriis trophæa, torques, coronas, & lauros non minus ac ARMA & SCUTA Jovi, Laribus, Fortunæ, Herculi & Marti in templis affigebant. Duces etiam defuncti arma Diis, quos coluiſſent, ſuffigenda relinquebant. *Parthenius* ille moriturus apud *Papin.* lib. IX. Thebaid. in fin.

Hac autem primis tela infelicia caſtris
Ure, vel ingratæ munus ſuſpende Dianæ.

Sed & *ſigna* Imperatorum titulis clara templis affigebantur. *Sueton.* in Veſpaſ. *Aſſenſere cuncti nomenq; ejus vexillis omnibus ſine mora inſcripſerunt.*

§. 2.

Aperte quoque *Nazianzenus* Orat. III. in Julianum narrat, hunc ritum ad ſua tempora duraſſe: *Vexilla*, inquit, *Imperatorum imaginibus, atq; expanſis texturis in variis tincturis, ac literarum picturis decorantur.* Et verè. Hæc enim maximo erant in honore apud Romanos; & Deorum quaſi ſacræ ædes putabantur. De Imperatorum imaginibus egregiè *Veget.* lib. II. de re milit. cap. VI. Gladius certe *Goliathi* Philiſtæi pallio involutus erat poſt Ephod. 1. *Sam. XXI.* conf. cl. *Dilherr.* Tom. 1. diſp. *Dieter*, antiquit. Bibl. in h. l. Victis *Pœnis* clypeum *Aſtrubalis* invenit Q. Martius argenteum pondo CXXXVIII. qui ſupra fores Capitolinæ ædis uſque ad incendium primum fuit, teſte *Plinio*; quamvis *Livius* lib. XXV. in templo fuiſſe malit.

malit. Antiquitatem hujus ritus ostendit Regum sapientissimus *Cantic. IV. 4. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

§. 3.

Ex his verbis clare patet ARMATURAM FORTIUM hodie *Equitum*, qui heroica facta gesserunt, tantum mereri, ut in templis suspendantur. Inter hanc referimus etiam CALCARIA, signum Nobilitatis, Militis seu Equitis, quæ nostro ævo in templis unà cum gladio & vexillo affixa conspiciuntur, quæ omnibus Nobilibus Equitibus in memoriam revocare deberent, ut virtutibus egregiis & fortitudini operam darent, ne ab hac dignitate excludantur. Hæc etiam CALCARIUM suspensio in templis olim & nunc privilegio

gaudebat maximo. Non licet è loco removere, & si aliquid reparatione indigent, refectis ædificiis illa iterum sunt collocanda in eum locum, ubi antea fuerunt suspensa, uti pluribus ostendit *Höpping* de jure insign. cap. X. fol. m. 700.

§. 4.

Non itaque inter minima Nobilitatis privilegia censentur CALCARIA. Nam in suspensione & Donariis arma cætera omnia sicco silentii pede transimus, exceptis CALCARIBUS & GLADIIS, qui ubique locum in templis inveniunt. Quoties in templis ejusmodi Donaria sacrata offendimus, toties cum gladio CALCARIA affixa conspicimus, quia hæc ab Imperatore vel Rege & Principe quasi per inaugurationem sacrata putantur. Hinc etiam iis in locis sacris ad perpetuam fortitudinis & virtu-

tis Equestris memoriam asservantur. Sacra sint ergò CALCARIA, non vitiis turpibus nec ignavia maculata, quo suspendi in loco sacro possint.

CAPUT XXIV.

De CALCARIUM sepultura & injectione in tumulum.

§. I.

DEnique etiam aliquid dicendum de CALCARIUM in tumulum injectione & sepultura. Constat enim & omnibus notum est, quod insignia, inprimis *annulus signatorius* illius, qui ultimus in familia sine hæredibus moritur, tumulo injiciantur simulque sepeliantur. Ita *Friedbergæ* in tractu Wetteravico in templo arcis *Incus* asservatur, ubi insignia & CALCARIA, antequam in tumulum injiciantur,

jiciantur, malleo confringuntur. Quemadmodum autem annuli sepulcris condebantur, uti variis testimoniis probat *Fortunat. Licet.* lib. de annulis cap. LXIII. pag. m. 243. ita nullum dubium, quin etiam CALCARIA tumulis injecta fuerint. Moris etiam apud septentrionales fuit, ut Reges & Heroes in armis tumularentur, uti cl. *Bartholini* in antiquit. Danicis lib. 2. cap. XIII. testatur, ubi literis tradit, quod *Arolfus Rex in tumulum illatus sit, simul cum gladio Skofnungo.* Scribit etiam prælaudatus autor pag. m. 576. certum modum observatum in ponendis armis. Asserit quosdam fuisse, qui hunc morem observatum probent, quod scutum ad pedes, gladium ad caput locarent. Verum an ideò ad caput cadaveris constitutus gladius, ut eundem ordinem in tumulis servaret, hæremus. In

Ezechie-

Ezechielis Prophetia cap. 32, 27. legitur, primarios ex gentibus bellatores suppositis capiti gladiis sepultos, quod tamen Septentrionalibus non usitatum. Hi gladios mortuorum manibus inferebant vel lateri appendebant, uti confirmat Inscriptio sepulchralis apud *Messenium*: *Domitor violentorum, ac defensor oppressorum, cicatricibus ac senectute plenus, gladio accinctus, hic situs sum Ingolphus.*

§. 2.

Quod autem etiam CALCARIA tumulis injecta fuerint, testantur varia monumenta. In conditorio & sepulcris veterum Ducum Sueviæ, quæ in templo *Cœnobii Lorchensis* supra *Schorndorffam* extant; & quæ exstructo monumento honoravit *Eberhardus Barbatus* primus Würtenberg. Dux. Hæc cum tempore *Ludovici* Ducis Würten-

berg. recluderentur, inventa sunt juxta calvarias lanceis pertusas & ossa ingentis magnitudinis flavamque cæsariem CALCARIA quoque MINUTA, uti probati scriptores referunt. Similiter *Johannes Buricellus* in Monumentis Ambrosianæ Mediolanensis Basilicæ pag. 71. quo loco tumulum detectum & apertum *Bernardi* Regis Italiæ, *Pipini* filii, recenset, aurea CALCARIA reperta fuisse, quæ ita describit: *Sed & Bernardi pedibus ita calceatis AURATA induerunt CALCARIA ex ære, quod nos vulgo RAME nominamus.*

§. 3.

Porrò figuram hoc modo tradit fuisse: *Figura tamen illa erant parum admodum ab hodiernis & nostratibus diversa: in exterioris cornu extremitate parvum erat & rotundum foramen, è qua supernè fibula, infernè*

autem

autem ansula eodem ex ære pendebant. Ansulæ consuta claviculo erat corrigia e corio, rubri pariter coloris, quæ de sub pede per alterum inferioris cornu foramen modicè longum deducta & illi fibulæ inserta, CALCAR pedi adstringebat. Rotula verò CALCARIS dorso modice prominens senis & perbrevibus circum radiis acuminata vergit deorsum. conf. *Carol. du Fresne* Gloſſar. fol. m. 679. edit. Francof. Quid dicemus de CALCARI illo magno ferreo, in tumulo unà cum armilla reperto? Sane illud non formatum ut geſtetur, quippe non aptum pedibus, ſed injectum videtur, ut ſignificetur Equitem fortiſſimum fuiſſe & meruiſſe laudem & famam perennem.

§. 4.

Hinc moris adhuc eſt, ut loco inſignium verorum illa depingantur,

tur, & veſti ſtragulæ, qua feretrum tegitur, affigantur, quæ conveniunt illis veluti fortibus viris & magnis Ducibus, Aquilæ ſcil. & Leones. Militi aut Equiti aurato Galeam, Gladium, CALCARIA adpicta conſpicimus. Vid. *Höpping.* de jure inſign. c. X. fol. 702. His colophonem operi imponimus, gratias Deo ſummo agentes, quod benedictione laborem direxerit, ut ad finem perduci potuerit, cui ſit laus & gloria ſempiterna.

FINIS.

INDEX

INDEX CAPITUM.

INDEX

Dictorum Codicis Sacri, quibus lux aliqua allata.

INDEX

Vocum explanatarum.

סרדע

Ritter/

INDEX

Rerum præcipuarum.

Calcarium